

Л.В. Герман, Л.М. Кібенко, І.О. Гладких

Посібник з латинської мови
для здобувачів першого бакалаврського
рівня вищої освіти
спеціальності 201 «Агрономія»

Харків – 2022

**Міністерство освіти і науки України
Державний біотехнологічний університет**

**Посібник з латинської мови
для здобувачів першого бакалаврського
рівня вищої освіти
спеціальності 201 «Агрономія»**

Харків – 2022

УДК 811.124(075.8)

Г11

*Затверджено до друку вченою радою Державного біотехнологічного
університету (протокол № 1 від 25 серпня 2022 р.)*

Рецензенти:

В.О. Шастало, канд. філол. наук, доцент кафедри методики та практики викладання іноземної мови ХНУ ім. В.Н. Каразіна;

Ю.Є. Огурцов, канд. с.-г. наук, ст. н. с., заступник директора з науково-виробничої та господарської діяльності Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН

Герман Л.В.

Г11 Герман Л.В., Кібенко Л.М., Гладких І.О. Посібник з латинської мови для здобувачів першого бакалаврського рівня вищої освіти спеціальності 201 «Агрономія». Державний біотехнологічний університет. Харків: ДБТУ, 2022. 79 с.

Представлено основи латинської мови (орфоєпії, морфології, словотворення), граматичний матеріал та фахову лексику агрономічного спрямування. До кожного уроку подані вправи на закріплення вивченого матеріалу.

Призначено для здобувачів першого бакалаврського рівня вищої освіти факультету агрономії та захисту рослин.

УДК 811.124(075.8)

© Державний біологічний університет,
2022

© Герман Л.В., Кібенко Л.М., Гладких І.О.,
2022

Основний курс

Латинська мова (*Lingua Latina*) – одна з найдавніших мов індоєвропейської мовної сім'ї. Зараз її вважають мертвою мовою, оскільки жодна нація не користується нею у повсякденному житті. Розвинулася вона з мови племені латинів (або латинян), які з початку I тисячоліття до н. е. оселилися на пагорбах Аппенінського півострова в місцевості Лацій, на місці майбутнього Риму.

У VII ст. до н.е. селища, розташовані на пагорбах, об'єдналися в союз під назвою Семигір'я. Саме на цей час і припадає, за легендою, заснування міста Рима Ромулом і Ремом (754 або 753 р. до н.е.). У VII ст. до н.е. виникає місто-держава Рим. Згодом Рим поширив свою владу на значну частину Європи, Малу Азію, Сирію, Грецію, Палестину, Північну Африку та став центром світової імперії. Таким чином, латинська мова стала офіційною мовою могутньої рабовласницької держави – Римської імперії. Але на сході імперії латинська мова не могла витіснити домінуючу у цих областях грецьку мову. З підкоренням Греції Римом (II ст. до н.е.) відбувається взаємозбагачення латинської та грецької мов і культур. Зокрема, на основі західно-грецького алфавіту виникає латинський алфавіт, на базі якого з VIII ст. н. е. створюються системи письма більшості народів Західної Європи.

В історії розвитку латинської мови виділяють декілька періодів. Архаїчний період (VII ст. до н.е. – II ст. до н.е.). Найдавнішими пам'ятками латинської мови є написи, фрагменти обрядових пісень, законів VII—IV ст. до н.е. Видатними представниками цього періоду є римський комедіограф Плавт та Теренцій.

На зміну архаїчному періоду приходить доба класичної, або «золотої» латини (I ст. до н.е.). В цей час відбувається надзвичайний розквіт римського мистецтва й науки, становлення літературної латинської мови, збагачення лексичного фонду, граматики та синтаксису. Найвизначнішими представниками «золотої» доби є Цицерон, Цезар, Лукрецій, Вергілій, Горацій, Овідій та ін. Вони створили загальноприйнятий канон прозової і поетичної мови. Також розвивається й удосконалюється політичне та судове красномовство.

У I ст. н.е. розпочинається період післякласичної, або “срібної” латини, який триває до II ст. н. е. Цей період представлено творами філософського, медичного та історичного характеру. Відомі представники цього періоду – римські поети-сатирики Марціал та Ювенал, письменники Лівій, Петроній, Тацит. У цей період остаточно сформувалися норми латинської фонетики й граматики, правила орфографії. У період “срібної” латини відбувається відрив розмовної латинської мови (“вульгарної латини”) від літературної мови.

Наступний період у розвитку латинської мови має назву пізній (пізня латина) (III–VII ст. н. е.). З кінця II ст. н. е. в Римській імперії дедалі посилюється криза рабовласницької системи. Занепад сільського господарства, ремесел і торгівлі, повстання рабів і колонів, викликані поглибленням кризи рабовласницької системи, вторгнення на територію Риму варварських племен зумовили крах Римської імперії. У 395 р. н. е. імперія розпалася на Західну і Східну. У 476 р. н.е. Західна Римська імперія розпадається, і латинь, як жива розмовна мова, поступово втрачає своє значення. На терені колишньої імперії виникають нові держави зі своїми національними культурами і мовами. Проте латинь не зникла безслідно, на її основі розвинулися нові романські мови: італійська, французька, іспанська, румунська та ін.

В епоху Середньовіччя (VI – XIII ст.) та протягом перших століть епохи Відродження (XIV – XVI ст.) латинська мова функціонувала в країнах Західної Європи як мова державної документації, юриспруденції, міждержавного спілкування і дипломатичного листування, католицького богослужіння, наукової і художньої літератури, викладання в школах і університетах.

В епоху Просвітництва латина продовжує зберігати функції міжнародної мови науки, нею публікували свої праці філософи Спіноза, Декарт, Гассенді, Бекон, німецький філософ і математик Лейбніц, англійський фізик Ньютон та інші. У слов’янських країнах латинською мовою писали свої твори Ян Амос Каменський, Григорій Сковорода, Франциск Скорина, Феофан Прокоповіч, Михайло Ломоносов та ін. Центром вивчення латинської мови і римської культури в східно-слов’янських землях в цей період стала Києво-Могилянська академія.

Як мова науки, латинь і після падіння Риму не втратила свого значення. Вона продовжує бути мовою школи, науки і літератури,

мовою церкви, законодавства і дипломатії. До нових часів майже всі наукові твори писалися латинською мовою.

Як мова міжнародної наукової термінології, латинь не втратила свого значення й сьогодні. Цілий ряд наук: хімія, біологія, математика, фізика, медицина і тепер використовує латинську мову для творення наукової термінології.

Помітно обслуговується латинською мовою і сільськогосподарська наука, яка оперує сотнями латинських термінів, які належать до різних сфер сільського господарства. Серед сільськогосподарських термінів розрізняють:

а) ботанічні, які представляють назви сільськогосподарських культур, дерев, бур'янів; морфологію рослини;

б) зоологічну номенклатуру (назви шкідників, їх морфологію, назви хвороб і їх збудників та ін.);

в) таксони рослинного і тваринного світу та ін.

Українська мова, що разом з латиною належить до індоєвропейських мов, запозичила з латинської мови багато лексичних одиниць. Поміж них: факт (factum), ефект (effectus), дефект (defectus), норма (norma), форма (forma), проект (projectus), об'єкт (objectum), продукт (productum), прогрес (progressus), процес (processus), принцип (principium), інтерес (interesse), мінімум (minimum), максимум (maximum), момент (momentum), плюс (plus), мінус (minus), тенденція (tendentio) та багато інших.

Латинські прислів'я та афоризми давно стали крилатими висловами і часто зустрічаються у художній, науковій та публіцистичній літературі.

Існує два варіанти вимови латинських назв. Один з них наближається до античного зразка, другий – до латини Середньовіччя. У нашій країні і ряді країн Західної Європи вживається останній варіант, який і пропонується в цьому посібнику.

ФОНЕТИКА

АЛФАВІТ

У сучасній науковій біологічній номенклатурі використовується 26 латинських букв (п'ять із них j, u, w, y, z) були відсутні у класичній латині і з'явилися пізніше під впливом європейських мов).

Графічне зображення букви	Назва	Вимова
Aa	А	[a]
Bb	Бе	[б]
Cc	Це	[ц], [к]
Dd	Де	[д]
Ee	Е	[е]
Ff	еф	[ф]
Gg	ге	[г](укр.)
Hh	Га	[г](укр.)
Ii	І	[і]
Jj	Йот	[й]
Kk	Ка	[к]
Ll	Ель	[ль]
Mm	Ем	[м]
Nn	Ен	[н]
Oo	О	[о]
Pp	Пе	[п]
Qq	Ку	[к]
Rr	Ер	[р]
Ss	Ес	[с]
Tt	Те	[т]
Uu	У	[у]
Vv	Ве	[в]
Ww	Дубль ве	[в]
Xx	Ікс	[кс], [гз]
Yy	Іпсілон	[і]
Zz	Зет	[з], [ц]

Класифікація звуків

У латинській мові звуки поділяються на:

- **голосні** (vocales): *a, e, i, o, u, y*;
- **приголосні** (consonantes): *b, c, d, f, g, h, k, l, m, n, p, q, r, s, t, v, w, x, z*.

Серед голосних розрізняємо:

- **одноголосні** (monophthongi): *a, e, i, o, u, u*.
- **двоголосні** (digraphi, diphthongi): *ae, oe, ai, eu, oi*.

Вимова голосних

Букви *a, e, o, u* вимовляються так само, як відповідні звуки українського алфавіту.

Fungus (фунгус) – гриб;

Herba (герба) – трава;

Arbor (арбор) – дерево;

Oliva (олива) – олива.

“**I**” вимовляється як українське “*i*” на початку слова перед голосним *i* після приголосного: *iodium* (іодум) – йод; *infection* (інфекціон) – інфекція.

“**I**” також може вимовлятися як українське “*i*” також після голосного, якщо:

- 1) є сполучним звуком у складних словах: *cuneiformis* (кунеїформіс) – клиноподібний;
- 2) входить у грецькі словотворчі елементи – *oides, oideus: procyonoides* (проціоноідес) – єнотоподібний;
- 3) входить до складу суфіксу або в останній склад: *crystalloidum* (кристалоїдум) – кристалоїд, *violaceis* (віолацеїс) – фіолетовий.

У решті випадках “*i*” після голосного вимовляється як *й*: *dioicus* (діоїкус) – дводомний.

“**U**” трапляється виключно в словах грецького походження, вимовляється як українське “*i*”: *cytus* (цітус) – клітина.

“**J**” (який є напівголосним, напівприголосним) завжди вимовляється як український “*й*”; трапляється, як правило, у середині слів між голосними *i* на початку слова або складу перед голосним:

majalis (майаліс) – травневий; *juniperus* (юніперус) – ялівець.

Двоголосні (дифтонги, диграфи)

Сполучення двох голосних, які вимовляються як один склад, називається **дифтонгом**.

У латинській мові три дифтонги: *ai*, *ei*, *oi*, які вимовляються так:

ai – як “*ay*” (в наголошеному складі) або “*av*” (в ненаголошеному): *daucus* (даукус) – морква; *centaurea* (центауреа) – волошка;

ei – як „*ey*” (в наголошеному складі) або „*ev*” (в ненаголошеному): *euglena* (евлена) – евлена;

oi – як українське „*oy*”: *dioicis* (діойкус) – дводомний.

Диграфом називається сполучення двох голосних, які вимовляються як один звук.

У латинській мові два диграфи: *ae*, *oe*, які при вимові дають звук „*e*”: *amoeba* (амеба) – амеба; *crataegus* (кратегус) – глід.

Якщо *a* + *e* та *o* + *e* не утворюють диграф, то над “*e*” ставиться дві крапки і кожний голосний вимовляється окремо: *aēr* (аер) – повітря; *aloë* (алое) – алое.

Вимова приголосних

Буква *b* вимовляється як українське “*б*”: *brassica* (брасіка) – капуста.

Буква *c* може вимовлятися як „*к*” або „*ц*”:

c

<p>вимовляється як „<i>к</i>”:</p> <ol style="list-style-type: none">1) перед голосними <i>a</i>, <i>o</i>, <i>u</i>: <i>agricultura</i> (аґрікультура) – агрономія; <i>cūcumis</i> (кúкуміс) – огірок.2) перед приголосними та в кінці слова: <i>frūctus</i> (фрúктус) – плід.	<p>вимовляється як „<i>ц</i>”:</p> <ol style="list-style-type: none">1) перед <i>e</i>, <i>i</i>, <i>y</i>: <i>cicer</i> (ціцер) – нут, горох; <i>cytus</i> (цітус) – клітина; <i>cedrus</i> (цедрус) – кедр; <i>citrus</i> (цитрус) – лимон.2) перед диграфами <i>ae</i>, <i>oe</i>: <i>caépa</i> (цéпа) – цибуля; <i>coerúleus</i> (церу́леус) – голубий, блакитний.
--	---

d при вимові дає звук “д”: *diffusus* (діфузус) – розлогий;

f вимовляється як українське “ф”: *flora* (флора) – флора, рослинний світ;

g вимовляється як українське “г”, а *h* вимовляється як українське “г” (гортанне) або з придихом як німецьке “h”: *getta* (темма) – брунька, *humus* (гумус) – ґрунт;

k вимовляється як українське *k*.

Римляни писали цю літеру тільки у словах нелатинського походження (наприклад, *kalium* (калій) – калій);

l може вимовлятися твердо “л” *lamina* (ламіна) – пластинка листка або напівм’яко “ль”, як у сучасних європейських мовах: *albus* (альбус) – білий; *lupinus* (люпінус) – люпин.

m дає при вимові українське “м”: *maxilla* (максілла) – верхня щелепа;

n – вимовляється як українське “н” *natura* (натура) – природа;

p – вимовляється як українське “п” *pirus* (пірус) – груша;

q – завжди вимовляється у сполученні з літерою *u*. Сполучення *qu* вимовляється як українське “кв”: *aqua* (аква) – вода;

r – дає при вимові “р”; *ruber* (рубєр) – червоний;

s може вимовлятися як українське “с” або “з”:

s

вимовляється як “с”
у більшості випадків:
silvéster (сільвєстер) – лісовий;
sorbus (сорбус) – горобина.

вимовляється як “з”,
1) між двома голосними:
rosa (роза) – роза;
2) між голосним і
приголосним **m, n**:
nucleoplasma (нуклеоплазма) –
нуклеоплазма;
anabolismus (анаболізмус) –
анаболізм.

t – вимовляється в біологічній термінології як “т”: *tuber* (тубєр) – бульба;

v, w – дають при вимові українське “в”: *virus* (вірус) – вірус;
wolgensis (волґєнзіс) – волзький;

х – вимовляється як “кс” або “гз”: *radix* (радікс) – корінь;
exitus (егзітус) – кінець;

з – вимовляється як “з” у словах грецького походження (у більшості випадків) *rhizoma* (різома) – кореневище; у словах негрецького походження вимовляється як “ц”: *zincum* (цинкум) – цинк.

Вимова буквосполучень

У словах грецького походження вживаються буквосполучення: *ch, ph, rh, th*.

Буквосполучення *ch* читається як українське “х”:

chamomilla (хамомілла) — ромашка;

ph читається як українське “ф”: *phosphorus* (фосфорус) – фосфор;

rh – дає при вимові звук “р”: *rheum* (реум) – ревінь;

th – читається як українське “т” *thorax* (торакс) – грудна клітка;

Sch слід вимовляти як “сх”: *schisma* (схізма) – щилина.

Вимова цього буквосполучення як “ш” вважається помилкою.

Буквосполучення *ngu* перед голосними читається як “нгв”: *sanguis* (сангвіс) – кров.

ВПРАВИ

1. Прочитайте, поясніть вимову голосних:

gryllus, syringa, dioicus, colloideus, anhydrous, uvula, corona, spica, viola, pyrena, armeniaca, rubus, malus, gemma, solutio, avena, musca, oxygenium, cellula, majalis, citrum, acer, lonicera, agrilus, ana, planta, epidermis, cutis, lac, sinister, dexter, albus, flavus, rhizoma, zincum, vita, aurum, amyllum, statim, symptoma, ferrum, iris, betula, juniperus, jecur, cucurbita, cito, cera, piper, officina, quercus.

2. Прочитайте слова, поясніть вимову дифтонгів та диграфів:

crataegus, foetus, centaurea, foeniculum, algae, atmosphaera, spicae, euglena, monoicus, eucalyptus, balaena, coeruleus, auris, amoeba, aurum, dioicus, aureum, laevis, eurygaster, aegrotus, diaeta,

gangraena, praeparatum, aether, haema, anaemia, laesus, aetiologia, oedema, audire, autoplastica, trauma, audens, laurus, auctor, graecus, auditus, caera, eupnoe, pneumonia, neurosis, pleura, europa, eucommia, daucus.

3. Визначте, в яких словах буква С читається як “ц”, а в яких як “к”:

acer, caulis, spicae, cytus, cuticula, truncus, centaurea, ciconia, coelenterata, urtica, cuculus, calendula, species, coeruleus, crustacea, ciliophora, bacca, cytologia, vicia, foeniculum, castanea, carota, costa, oculus, cavum, salicylicus, cranium, caecum, lacrima, collum, color, fractura, columna, canalis, lac, crista, vacca, scapula, encephalon, coelia, acidum, centralis, cito, citrus, caput, cuprum, cutis, medicus, ascites, incisura, cervix, cella, arcus, cylindraceus.

4. Визначте, коли “s” вимовляється як ”с“, а коли як ”з“:

spica, rosa, wolgensis, silva, solutio, organismus, fibrosus, malus, musca, semen, capsula, artemisia, bestia, aster, spinosus, flos, mollusca, insectum, infusoria, plasmodium, sapiens, pisum, secundus, spongiosus, mensalis, fissura, dosis, abscessus, sulfur, transfusio, fascia, gelatinosus, dens, densus, consilium, causa, nasus, basis, septum, tuberosus, fossa, sinister, processus, ostium, sacrum, praesens, persona, osseus, morbus, massa, incisus, gustus, glossa, gaster.

5. Зверніть увагу на вимову приголосних “z” і “x”:

zoologia, radix, zea, taraxacum, oxygenium, oryza, affixus, rumex, mixtura, extractum, benzoë, xyleborus, tartux, tremex, trapezia, zyma, zoophobia, maximus, zygoма, calyx, zonula, azygos, flexilis, cortex, oxydum, extremitas, exemplar, mixtura, exanthema, exacte, extractum, frutex, eczema, cortex, zincum, соха, zerna, extremus, flexor, meninx, influenza, noxius, xeros, connexus, xanthos, pteryx.

6. Прочитайте і поясніть вимову буквосполучень: *ch, ph, rh, th*.

Melolontha, monochamus, chloropidae, chorda, rhododendron, phoca, mentha, acantha, hippophaë, amaranthus, atmosphaera, polyphilla, chlorus, thuja, cathedra, kalanchoë, rhizoma, arachis, althaea, thorax, phosphorus, rheum, chole, choledochus, chamomilla, chloroformium, China, cholaemia, chondros, chroma, chronicus,

thalamus, Althaea, rhythmus, thermotherapia, Thymus, thyreos, stethos, sthenia, pharmacologia, phosphorus, camphora, rhaphe, pharmacon, symphysis, sphaera, sphenoidalis, sphygmus, protophyton, phalanx, philosophus, rhis, rhythmus, rhinalgia, schisma, schola, schema.

Склад

Частка мовленнєвого потоку (частина слова), яку ми вимовляємо одним поштовхом видихуваного повітря, називається складом. У складі може бути один звук і більше. Складотворчим звуком є лише голосний. Один приголосний звук складу не утворює. Здебільшого склади утворюються одним голосним у сполученні з приголосним.

Наприклад: *na-tu-ra, fi-la-men-tum.*

У слові стільки складів, скільки в ньому голосних звуків. Розрізняють склади відкриті та закриті.

Відкритим називається склад, що закінчується на голосний звук:

be-tu-la (бетула) – береза.

Закритим називається склад, що закінчується на приголосний:

ex-trac-tum (екстрактум) – екстракт, витяжка.

Поділ на склади у латинській мові здійснюється:

1) між двома голосними:

z'é-a – кукурудза;

2) між голосним (або дифтонгом) і приголосним:

li-nit – льон, *pi-per* – перець; *lau-rus* – лавр;

3) між голосним і групою “*muta cum liquida*” – сполученням **b, p, d, t, c, g** з **r, l** (**br, bl, pr, pl, dr, dl, tr, tl, cr, cl, gr, gl**):

ni-grum – чорне, *ce-drus* – кедр;

4) між двома або трьома приголосними:

sil-va – ліс, *men-tha* – м'ята.

Наголос. Довгі та короткі склади

Про розташування наголосу слід пам'ятати, що перелік складів у латинській мові ведеться з кінця слова: *An – tho – zo – a.*

4 ← 3 ← 2 ← 1

Існують такі правила розміщення наголосу:

1. Наголос ніколи не падає на перший склад (з кінця слова).
2. У двоскладових словах наголос завжди падає на II склад:
ál-gae – водорості.

3. У трискладових та багатоскладових словах наголос розташовується на другому або третьому складі. Місце наголосу при цьому залежить від довготи або короткості II складу. Наголос падає на II склад, якщо він довгий, а якщо ж II склад короткий, то наголос переноситься на III склад.

Склад довгий, якщо:

- а) містить дифтонг або диграф: *cratāēgus – глід;*
- б) після голосного стоять два або більше приголосних:
ligamēnthum – зв'язка;
- в) після голосного стоїть *x* або *z*:
oryza – рис.

Склад вважається коротким, якщо:

- а) за голосним іде голосний або "**h**": *fólium – лист;*
- б) за голосним ідуть буквосполучення грецького походження
ch, ph, rh, th: Holótricha - рівновійні;
- в) голосний стоїть перед приголосними *b, p, d, t, c, g*, з *r* або *l*:
vértebra – хребець.

Якщо у складі за голосним іде тільки один приголосний, то такий склад може бути і коротким, і довгим залежно від якості самого голосного (довгота за природою). У таких випадках у підручниках і словниках позначається знаком довготи (-) чи короткості (~) II склад з кінця. **Наприклад:** *infūsum – настій.*

Крім того, слід пам'ятати довготу і короткість деяких суфіксів, які часто зустрічаються у біологічній термінології.

Довгими у латинській мові вважаються суфікси *al, ar, at, in, iv, os, ur, ut, (fibrōsus – волокнистий).*

До **коротких** належать: *ic, id, il, it, ol, ul, (aromaticus – пахучий).*

ВПРАВИ

1. Поясніть наголоси в словах:

florescentia, vertebra, insectum, populus, centaurea, sativus, silvester, aromaticus, aspersio, alnus, anhydrus, doctrina, uvula, folium,

connexus, amoeba, biologia, edulis, incognitus, flosculus, herbarium, tilia, maturus, vernalis, bestiola, fraxinus, belladonna, tabuletta, vulnus, cerebellum, decoctum, venter, balneum, fuscus, inflammatio, callosus, fibrosus, pelvinus, caudatus, calidus, frigidus, fibula, fissura, capsula, cartilago, pancreas, arcus, aether, cerebrum, scabies, caninus, sutura, articulatis, sanabilis, similis, frontalis, alveolus, palpebra.

2. Визначте довготу чи короткість другого складу від кінця слова, поставте наголос:

solutio, cathedra, dendrologia, insectum, balaena, artemisia, anhydrous, crataegus, vertebra, tegumentum, geranium, picea, viola, capillaris, vertebralis, utilis, syringa, incubation, aethereus, coracoideus, diaeta, ventriculus, argenteus, profundus, fossa, processus, otorrhagia, histologia, muliebris, externus, tendorrhaphia, capillaris, mobilis, foveola, peroneus, complexus, reliquus, solutus, malleolus.

3. Виберіть слова з довгими суфіксами:

domesticus, vernalis, roseola, fibrosus, aromaticus, maturus, lapidosus, terminalis, bestiola, edulis, doctrina, incognitus, lucidus, vulgaris, convolutus, piperitus, oxydatus, cuculus, sativus, regulus, fruticosus, foliatus, nasalis, gracilis, frigidus, caudalis, dentatus, gastricus, opticus, calidus, solutus, naturalis, muscularis, aquosus, foveola, tuberculum, digitalis, sphenoidalis, incisivus.

4. Наведіть приклади слів з довгими і короткими суфіксами.

МОРФОЛОГІЯ

Загальна характеристика іменника

У латинській мові, як і в українській, кожен іменник належить до одного з трьох граматичних родів: чоловічого, жіночого та середнього:

- 1) чоловічий рід – genus masculinum;
- 2) жіночий рід – genus femininum;
- 3) середній рід – genus neutrum.

Рід позначається скорочено початковою буквою:

m – чоловічий рід; *f* – жіночий, *n* – середній.

Рід іменників визначається:

а) за значенням слова;

б) за закінченням називного відмінка однини.

За значенням іменниками чоловічого роду є: назви осіб і тварин чоловічої статі; назви років, місяців, народів, вітрів тощо (*september, bris m – вересень*).

За значенням іменниками жіночого роду є: назви осіб, тварин жіночої статі, назви дерев, міст, країн, островів (*quercus, us f – дуб*).

За значенням середнього роду є невідмінювані іменники (*cacao, n – какао*).

Про те, як визначити рід іменника за закінченням, буде сказано далі.

Латинські іменники мають два числа: однину (*numerus singularis*) та множину (*numerus pluralis*).

Граматичні форми, які показують різне за своїм значенням, відношення іменників до інших слів у реченні, називаються відмінками іменників.

Іменник у латинській мові має шість відмінків:

Називний – (*nominativus*) хто? що?

Родовий – (*genetivus*) кого? чого?

Давальний – (*dativus*) кому? чому?

Знахідний – (*accusativus*) кого? що?

Орудний (а також **місцевий**) – (*ablativus*) ким? чим? на (у) кому? на (у) чому?

Кличний – (*vocativus*)

Іменники поділяються на п'ять відмін. Належність іменників до тієї чи іншої відмінки визначають за закінченням родового відмінка однини (*Gen. Sing*).

Відміни	I	II	III	IV	V
Закінчення в Gen. Sing	ae	i	is	us	ei

Вивчаючи латинські іменники, слід запам'ятовувати їх у називному та родовому відмінках однини. Форма запису іменника у словнику така: *caput, itis n – голова*, що означає цей іменник середнього роду III відмінки.

Основу латинських іменників знаходимо за родовим відмінком, відкидаючи його закінчення: *planta, ae f* (основа – *plant*), *homo, hominis, m* (основа – *homin*).

Визначення основи необхідне для відмінювання і утворення похідних та складних сільськогосподарських термінів.

ВПРАВИ

1. Визначте відміну таких іменників:

syringa, ae f, insectum, i n, flos, oris m, frutex, icis f, infectio, onis f, folium, i n, silva, ae f, prunus, i f, rhizoma, atis n, spica, ae f, lupinus, i m, cerasus, i f, avis, is f, fructus, us m, species, ei f, caulis, is m, quercus, us f, petalum, i n, malus, i f, calamus, i m, vinca, ae f, alnus, i f, delphinium, i n, viburnum, i n, cortex, ĩcis m, mays, ydis f, mycellum, i n, pratum, i n, muscus, i m, petalum, i n, leonūrus, i m.

2. Визначте основу цих іменників:

spica, spicae; fungus, fungi; homo, hominis; sorbus, sorbi; planta, plantae; caulis, caulis; frutex, fruticis; arbor, arboris; animal, animalis; fructus, fructus; truncus, trunci; genus, generis; mycosis, mycosis; radix, radices; folium, folii; quercus, quercus; species, specie; ramus, rami; cortex, corticis; dies, diei; calyx, calicis; fraxinus, fraxini; animal, animalis; ala, alae; pars, partis; stoma, stomatis; dolor, doloris; anser, anseris; hortus, horti.

3. Якої відміни та якого роду в латинській мові такі іменники:

бузок, комаха, квітка, яблуня, дуб, сосна, брунька, клітина, горобина, рослина, дерево, листок, тварина, стебло, трава, ялина, каштан, вусик, крило, лоб, голова, гілка, соняшник, смородина, ромашка, деревій, полин, ревінь.

Перша відміна іменників і прикметників

До першої відміни належать іменники жіночого роду, які мають у родовому відмінку однини (Gen. Sing.) закінчення *-ae*, а в називному відмінку однини *-a*. Наприклад, *oryza, ae f* – рис, *beta, ae f* – буряк.

Таблиця відмінкових закінчень іменників I відміни

Відмінки	Однина	Множина
Nom.	-a	-ae
Gen.	-ae	-arum
Dat.	-ae	-is
Acc.	-am	-as
Abl.	-a	-is

Зразок відмінювання іменників I відміни

bacca, ae f – ягода

Відмінки	Однина	Множина
Nom.	bacc- a	bacc- ae
Gen.	bacc- ae	bacc- arum
Dat.	bacc- ae	bacc- is
Acc.	bacc- am	bacc- as
Abl.	bacc- a	bacc- is

До першої відміни належать також деякі іменники грецького походження жіночого роду, які закінчуються в називному відмінку однини на *-ë*, а в родовому однини на *-es* (*aloë, es f*).

Відмінювання іменників I відміни

грецького походження

aloë, es f – алое

Відмінки	Однина	Множина
Nom.	aloë	aloae
Gen.	aloës	aloarum
Dat.	aloae	alois
Acc.	aloën	aloas
Abl.	aloë	alois

Аналогічно іменникам відмінюються і прикметники жіночого роду із закінченням *-a* у називному відмінку однини.

Flava – жовта;

Alba – біла;

Erecta – пряма;
Diffusa – розлога та ін.

Відмінки	Однина	Множина
Nom.	flav- a	flav- ae
Gen.	flav- ae	flav- arum
Dat.	flav- ae	flav- is
Acc.	flav- am	flav- as
Abl.	flav- a	flav- is

Примітка: Латинські прикметники подібно до українських узгоджуються з іменниками, до яких вони належать, у роді, числі та відмінку:

betula alta – береза висока.

У латинській мові прикметники, як правило, стоять після іменників, а не перед ними, як в українській.

**Зразок відмінювання прикметника,
узгодженого з іменником**
musca parva – маленька муха

Відмінки	Однина	Множина
Nom.	Musc- a parv- a	Musc- ae parv- ae
Gen.	Musc- ae parv- ae	Musc- arum parv- arum
Dat.	Musc- ae parv- ae	Musc- is parv- is
Acc.	Musc- am parv- am	Musc- as parv- as
Abl.	Musc- a parv- a	Musc- is parv- is

ВПРАВИ

1. Прочитайте і выпишіть іменники I відміни:

Arbor, is f – дерево

Cellula ,ae f – клітина

Malus, i f – яблуня

Flos ,oris m – квітка

Fungus, i m – гриб

Larix, icis f – модрина

Ala, ae f – крило

Gemma, ae f – брунька

Natura, ae f – природа

Insectum, i n – комаха

Silva, ae f – ліс

Pirus, i f – груша

Caulis, is m – стебло	Pinus, i f – сосна
Rheum, i n – ревінь	Quercus, us f – дуб
Palma, ae f – пальма	Urtica, ae f – крапива
Opium, i n – опій	Pulpa, ae f – м'якоть

2. Утворіть форму називного та родового відмінків однини та множини таких іменників:

Spica, ae f; bacca, ae f; flora, ae f; gemma, ae f; silva, ae f; pulpa, ae f; tilia, ae f; urtica, ae f; herba, ae f; planta, ae f.

3. Перекладіть латинською мовою такі слова та словосполучення:

Трава висока, клітина велика, бузок білий, брунька мала, буряк червоний, рис маленький, роза жовта, комаха маленька, крило довге, трава жовта, ягода червона, м'якоть біла, пальма висока, ліс великий, конвалія біла, гарбуз круглий.

4. З якими словами із списку Б можуть сполучатися слова із списку А?

А	Б
Musca	Dioica
Gemma	Alba
Betula	Alta
Antenna	Flava
Planta	Matura
Rosa	Rubra
Bacca	Magna
Urtica	Parva
Syringa	Spinosa
Castanea	Erecta

5. Поставте ці словосполучення в називному та родовому відмінках множини: *musca nigra, rosa rubra, betula alba, larva parva, planta alba.*

Друга відміна іменників і прикметників

До II відміни належать іменники чоловічого, жіночого і середнього роду, які в родовому відмінку однини (Gen. Sing.) мають закінчення *-i*. У називному відмінку однини іменники жіночого роду закінчуються на *-us*, чоловічого на *-us* та *-er*, середнього на *-um*. (Більшість назв дерев і кущів у латинській мові жіночого роду *populus, i f* – тополя, *pirus, i f* – груша тощо).

Відмінки	Однина			Множина		
	m	f	n	m	f	n
Nom.	-us, -er	-us	-um	-i		-a
Gen.		-i	-i	-orum		-orum
Dat.		-o	-o	-is		-is
Acc.		-um	-um	-os		-a
Abl.		-o	-o	-is		-is

Примітка: іменники жіночого і чоловічого роду відмінюються однаково, а середнього – мають свої особливості, що видно з таблиці. Іменники, які закінчуються в називному відмінку однини на *-er*, при відмінюванні часто втрачають голосну *e* подібно до українського *вітер* – *вітру*.

Зразок відмінювання іменників II відміни

Ager, agri m – поле; *alnus, i f* – вільха, *folium, i n* – листок

Відмінки	Однина			Множина		
	m	f	n	m	f	n
Nom.	ag- er	aln- us	foli- um	agr- i	aln- i	foli- a
Gen.	agr- i	aln- i	foli- i	agr- orum	aln- orum	foli- orum
Dat.	agr- o	aln- o	foli- o	agr- is	aln- is	foli- is
Acc.	agr- um	aln- um	foli- um	agr- os	aln- os	foli- a
Abl.	agr- o	aln- o	foli- o	agr- is	aln- is	foli- is

Прикметники чоловічого роду на *-us*, а середнього на *-um* відмінюються аналогічно іменникам II відміни чоловічого та середнього роду.

Зразок відмінювання прикметників II відміни

Latus, um – широкий, -e

Відмінки	Однина		Множина	
	m	n	m	n
Nom.	lat- us	lat- um	lat- i	lat- a
Gen.	lat- i	lat- i	lat- orum	lat- orum
Dat.	lat- o	lat- o	lat- is	lat- is
Acc.	lat- um	lat- um	lat- os	lat- a
Abl.	lat- o	lat- o	lat- is	lat- is

ВПРАВИ

1. Прочитайте словникову форму поданих іменників. Випишіть іменники II відміни.

Virus, i n	– вірус, отрута, збудник інфекційного захворювання;
Flos, oris m	– квітка;
Cerasus, i f	– вишня;
Carpus, i m	– плід;
Citrum, i n	– лимон;
Arbor, oris f	– дерево;
Urtica, ae f	– кропива;
Folium, i n	– листок;
Sorbus, i f	– горобина;
Herba, ae f	– трава;
Animal, alis n	– тварина;
Caulis, is m	– стебло;
Truncus, i m	– стовбур;
Ramus, i m	– гілка;
Insectum, i n	– комаха;
Oculus, i m	– око;
Bestia, ae f	– тварина;
Humus, i f	– гумус, ґрунт
Methodus, i f	– метод.

2. Узгодьте прикметники з іменниками і перекладіть ці словосполучення українською мовою:

ager, i m (niger, gra, grum);
cerasus, i f (ruber, bra, brum);
folium, i n (longus, a, um);
cellula, ae f (albus, a, um);
truncus, i m (erectus, a, um);
herba, ae f (altus, a, um);
populus, i f (diffusus, a, m);
ala, ae f (magnus, a, um);
ramus, i m (longus, a, um);
methodus, i f (bonus, a, um);
aqua, ae f (purus, a, um);
antenna, ae f (longus, a, um; dexter, tra, trum);
herba, ae f (densus, a, um).

3. Прочитайте словосполучення і за закінченням прикметника визначте рід іменника:

Ramus magnus, malus nana, musca flava, castanea alta, petiolus longus, caulis erectus, carpus aromaticus, quercus diffusa, flos ruber, truncus niger, populus alta, avis magna, silva parva, folium magnum, animal domesticum, antena sinistra, periodus longa, ala lata, radix profunda, hortus magnus, succus amarus, bacca rotunda.

4. Утворіть словосполучення, вживши в дужках слова як означення:

1. Betula, ae *f* (albus, a, um; altus, a, um; papyrifer, era, erum) – береза (біла, висока, паперова).

2. Ramus, i *m* (spinosus, a, um; magnus, a, um; niger, gra grum) – гілка (колюча, велика, чорна).

3. Linum, i *n* (cyanus, a, um; altus, a, um; parvus a, um) – льон (синій, високий, маленький).

4. Herba, ae *f* (altus, a, um; densus, a, um; flavus, a, um) – трава (висока, густа, жовта).

5. Folium, i *n* (flavus, a, um; latus, a, um; magnus, a, um) – листок (жовтий, широкий, великий).

5. Перекладіть з української мови латинською словосполучення з неузгодженим означенням:

Стовбур берези, листок горобини, гілки каштана, пелюстки рози, плід яблуні, квітка бузка, бруньки тополі, ягоди вишні, кора

сосни, голова комахи, вусик суниці, листки дуба, м'якоть яблука, корінь дерева, кореневище кульбаби, стовбури дерев.

6. Провідмінійте такі словосполучення:

Cerasus alta, cedrus magna, pinus aromatica, folium parvum, ramus niger, ager latus, hortus parvus, populus alta.

Третя відміна іменників

До третьої відміни належать іменники всіх трьох родів, які в родовому відмінку однини (Gen. Sing.) мають закінчення **-is**, а в називному відмінку однини - закінчення іменників різні.

Іменники третьої відміни бувають рівноскладові та нерівноскладові.

рівноскладові	нерівноскладові
в називному і родовому відмінках однини мають однакову кількість складів:	в родовому відмінку однини мають на один склад більше, ніж в називному відмінку однини:
Nom. Sing. vi-tis – виноград	Nom. Sing. flos – квітка
Gen. Sing. vi-tis – винограду	Gen. Sing. flo-ris – квітки

У більшості іменників основа слова не збігається з основою називного відмінка і тому ми її знаходимо за формою родового відмінка, відкинувши закінчення **-is**. У зв'язку з цим у словниковій формі більшості іменників III відміни подається називний відмінок і закінчення родового відмінка з частиною основи.

Наприклад:

Nom.	Переклад	Gen.	Основа	Словникова форма
homo	людина	homin- is	homin	homo, inis m

Типи відмінювання

Залежно від закінчення іменники III відміни діляться на три типи: приголосний, голосний, мішаний.

Відмінкові закінчення іменників III відміни

Відмінок	Однина			Множина		
	m	f	n	m	f	n
Nom.	різні			-es	-es	-a (-ia)
Gen.	-is			-um (ium)	-um (ium)	(-ium)
Dat.	-i			-ibus		
Acc.	-em			-es	-es	-a (-ia)
Abl.	-e(i)			-ibus		

- Примітка.** 1. Іменники чоловічого і жіночого роду відмінюються однаково.
2. В іменниках середнього роду збігається закінчення називного і знахідного відмінків однини і множини.
3. У дужках подаються закінчення голосного і мішаного типу відмінювання іменників.

Приголосний тип

Приголосний тип – основний тип відмінювання іменників III відміни. За цим типом відмінюються нерівноскладові іменники всіх трьох родів, основа яких закінчується на один приголосний. Наприклад: *flos, floris, m* – квітка.

Особливість іменників приголосного типу полягає в тому, що вони в *Abl. Sing (m, f, n)* мають закінчення **-e**, в *Gen. Plur. (m, f, n)* **-um**, *Nom. i Acc. Plur. (n)* **-a**.

Зразок відмінювання

flos, floris m – квітка (основа *flor-*)

Відмінок	Однина	Множина
Nom.	flos	flor- es
Gen.	flor- is	flor- um
Dat.	flor- i	flor- ibus
Acc.	flor- em	flor- es
Abl.	flor- e	flor- ibus

Голосний тип

За голосним типом відмінюються іменники середнього роду, які в Nom. Sing. закінчуються на **-e, -al, -ar**, а в Gen. Sing. – на **-is**.

Наприклад: *animal, alis n* – тварина.

Зразок відмінювання

animal, alis n – тварина (основа *animal-*)

Відмінок	Однина	Множина
Nom.	anim- al	animal- ia
Gen.	animal- is	animali- um
Dat.	animal- i	animal- ibus
Acc.	anim- al	animal- ia
Abl.	animal- i	animal- ibus

Мішаний тип

За мішаним типом відмінюються:

а) іменники **рівноскладові**, які в Nom. Sing. мають закінчення **-es, -is**: *auris, is f* вуха;

б) іменники **нерівноскладові**, основа яких закінчується на дві приголосні або більше: *dens, dentis m* зуб.

Зразок відмінювання

auris, is f – вуха (основа: *aur-*)

Відмінок	Однина	Множина
Nom.	aur- is	aur- es
Gen.	aur- is	aur- ium
Dat.	aur- i	aur- ibus
Acc.	aur- em	aur- es
Abl.	aur- e	aur- ibus

ВПРАВИ

1. Визначте основу і тип відмінювання:

animal, alis (n) – тварина;

avis, is (f) – птах;

caulis, is (m)	– стебло;
color, oris (m)	– колір;
cortex, icis (m)	– кора;
flos, oris (m)	– квітка;
frutex, icis (m)	– кущ;
radix, icis (f)	– корінь;
solutio, onis (f)	– розчин;
arbor, oris (f)	– дерево;
tuber, eris (n)	– бульба;
mycoplasma, atis (f)	– мікоплазма;
odor, oris (m)	– запах;
secale, is (n)	– жито;
rete, is (n)	– сітка;
cytoplasma, atis (n)	– цитоплазма;
abies, etis (f)	– ялиця;
abdomen, inis (n)	– черево;
calyx, icis (m)	– чашечка квітки;
varietas, atis (f)	– різновид;
pars, partis (f)	– частина.

2. Узгодьте прикметники I – II відмін з іменниками III відміни і провідмінійте утворені словосполучення:

flos (ruber, -bra, -brum; parvus -a, -um);
 salex (albus, -a, -um; auratus, -a, -um);
 frutex (spinosus, -a, -um; altus, -a, -um);
 acer (robustus, -a, -um; palmatus, -a, -um);
 rete (parvus, -a, -um; latus, -a, -um);
 animal (magnus, -a, -um; domesticus, -a, -um);
 cortex (durus, a, um; niger, -gra, -grum);
 radix, icis (longua, -a, -um; profundus, -a, -um).

3. Перекладіть словосполучення українською мовою:

Radix magna, solutio amara, frutex parvus, secale flavum, arbor spinosa, avis parva, caulis longus, mare cyanum, tuber nigrum, cortex clarus, frons alta, flos ruber, rete magnum, radix profunda, animal domesticum.

4. Перекладіть латинською мовою:

Корінь дерева, пряме стебло, очі тварини, порічка червона, квітки жовті, гілки клена, кущі бузку, білий птах, бульба велика, вусики комахи, стебло жита, стовбур дуба, густий кущ, різновид рослин.

Прикметники третьої відміни

Прикметники третьої відміни належать до II групи. Вони можуть мати:

1. Три родових закінчення: **-er** – для чоловічого роду, **-is** – для жіночого, **-e** – для середнього.

Наприклад: *acer, acris, acre* – гострий, *-a, -e*;
silvester, silvestris, silvestre – лісний, *-a, -e*.

2. Два родових закінчення: **-is** – для чоловічого та жіночого роду, **-e** – для середнього.

Наприклад: *brevis, breve* – короткий, *-a, -e*;
dulcis, dulce – солодкий, *-a, -e*.

3. Одне спільне закінчення для всіх трьох родів: **-x, -(n)s, -r**.

Наприклад: *simplex* – простий, *-a, -e*;
sapiens – розумний, *-a, -e*;
decolor – безкольоровий, *-a, -e*.

Основу прикметників з трьома і двома родовими закінченнями визначають за називним відмінком однини прикметника жіночого роду, відкинувши закінчення **-is**:

acer, acris, acre – основа *acr-*;
brevis, breve – основа *brev-*.

Основу прикметників з одним родовим закінченням визначають за родовим відмінком однини, відкинувши закінчення **-is**:

Nom.	Gen.	основа
Simplex	simplicis	simplic-

Прикметники третьої відміни чоловічого та жіночого роду незалежно від кількості родових закінчень відмінюються за мішаним типом третьої відміни, тобто мають в *Nom. pl -es*, в *Gen. pl -ium*, у *Nom. pl.* прикметники середнього роду закінчуються на **-ia**, а в *Gen. pl* на **-ium**.

Зразок відмінювання прикметників з трьома закінченнями

Відмінок	Однина			Множина		
	m	f	n	m	f	n
Nom.	acer	acris	acre	acres		acria
Gen.	acris	acris	acris	acrium		acrium
Dat.	acri	acri	acri	acribus		acribus
Acc.	acrem	acrem	acre	acres		acria
Abl.	acri	acri	acri	acribus		acribus

Зразок відмінювання прикметників з двома закінченнями

Відмінок	Однина		Множина			
	m	f	n	m	f	n
Nom.	brevis		breve	breves		brevia
Gen.	brevis		brevis	brevium		brevium
Dat.	brevi		brevi	brevibus		brevibus
Acc.	brevem		breve	breves		brevia
Abl.	brevi		brevi	brevibus		brevibus

Зразок відмінювання прикметників з одним закінченням

Відмінок	Однина		Множина			
	m	f	n	m	f	n
Nom.	simplex		simplex	simplices		simplicia
Gen.	simplicis		simplicis	simplicum		simplicium
Dat.	simplici		simplici	simplicibus		simplicibus
Acc.	simplicem		simplex	simplices		simplicia
Abl.	simplici		simplici	simplicibus		simplicibus

ВПРАВИ

1. Перекладіть латинською мовою:

Лісова квітка, зелений листок, ягода солодка, вишня звичайна, трава лісова, стовбур короткий, гриб їстівний, рослина багаторічна,

рідна природа, польові квіти, зелена трава, солодкий фрукт, свіжа вода, круглий плід, коротка гілка.

2. Провідмінійте словосполучення:

Laurus nobilis, herba viridis, bacca dulcis, planta biennis, folium decolor, flos campester, herba recens, folium viride, radix brevis.

3. З якими словами зі списку Б можуть сполучатися слова зі списку А. Запишіть утворені словосполучення:

А
avis, is f
odor, oris m
arbor, oris f
herba, ae f
truncus, i m
populus, i f
flos, oris m
tuber, eris n
caput, is n

Б
parvus, a, um
maturus, a, um
viridis, e
erectus, a, um
spinosus, a, um
recens, ntis
ruber, bra, brum
diffusus, a, um
magnus, a, um

Четверта та п'ята відміни іменників

Четверта відміна іменників

До четвертої відміни належать іменники чоловічого і середнього родів, а також деякі іменники жіночого роду, які в родовому відмінку однини мають закінчення **-us**.

Іменники четвертої відміни чоловічого і жіночого родів у називному відмінку однини мають закінчення **-us**: fructus, us *m* – плід; quercus, us *f* – дуб.

Іменники середнього роду в називному відмінку однини мають закінчення **-u**: gelu, us *n* – мороз.

Відмінкові закінчення іменників IV відміни

Відмінки	Однина			Множина		
	m	f	n	m	f	n
Nom.	-us		-u	-us		-ua
Gen.	-us			-uum		
Dat.	-ui		-u	-ibus		-ibus
Acc.	-um		-u	-us		-ua
Abl.	-u		-u	-ibus		-ibus

Зразок відмінювання (*quercus, us f* – дуб)

Відмінки	Однина	Множина
Nom.	querc- us	querc- us
Gen.	querc- us	querc- uum
Dat.	querc- ui	querc- ibus
Acc.	querc- um	querc- us
Abl.	querc- u	querc- ibus

gelu, us n – мороз

Відмінки	Однина	Множина
Nom.	gel- u	gel- ua
Gen.	gel- us	gel- uum
Dat.	gel- u	gel- ibus
Acc.	gel- u	gel- ua
Abl.	gel- u	gel- ibus

П'ята відміна іменників

До п'ятої відміни належить невелика група іменників жіночого роду, які в називному відмінку однини мають закінчення **-es**, а в родовому відмінку однини **-ei** (**-ēi** – після голосного і **-ĕi** – після приголосного): *species, ēi f* – вид (таксономічна категорія); *facies, ēi f* – обличчя, поверхня; *res, rēi f* – справа, річ.

До п'ятої відміни належить також іменник чоловічого роду *dies, diei m* – день.

Із всіх іменників V відміни повністю відмінюються в однині та множині лише два іменники: *res*, *rei f* та *dies*, *ei m*, інші ж відмінюються лише в однині, а у множині мають лише деякі відмінки.

Відмінкові закінчення іменників V відміни

Відмінки	Однина			Множина		
	m	f	n	m	f	n
Nom.	-es			-es		
Gen.	-ei			-erum		
Dat.	-ei			-ebus		
Acc.	-em			-es		
Abl.	-e			-ebus		

Зразок відмінювання іменників V відміни

Відмінки	Однина	Множина
Nom.	speci- es	speci- es
Gen.	speci- ei	speci- erum
Dat.	speci- ei	speci- ebus
Acc.	speci- em	speci- es
Abl.	speci- e	speci- ebus

ВПРАВИ

1. Прочитайте словникову форму поданих іменників. Випишіть окремо іменники IV та V відміни.

genus, *eris n* – рід

tempus, *oris n* – час

species, *ei f* – вид (*таксономічна категорія*)

ramus, *i m* – гілка

facies, *ei f* – обличчя

arcus, *us m* – дуга

res, *rei f* – справа, річ

quercus, *us f* – дуб

dies, *diei m* – день

sensus, us *m* – почуття
exitus, us *m* – кінець, вихід
glacies, ei, *f* – лід
genu, us *n* – коліно
fructus, us *m* – плід
processus, us *m* – відросток
truncus, i *m* – стовбур
cornu, us *n* – ріг
lacus, us *m* – озеро

2. Утворіть словосполучення, узгоджуючи прикметник з іменником:

- 1) fructus, us *m* – плід(amarus, a, um – гіркий, -a, -e);
- 2) res, ei *f* – річ, справа(publicus, a, um – народний, -a, -e);
- 3) visus, us *m* – зір(bonus, a, um – добрий, -a, -e);
- 4) lacus, us, *m* – озеро(salsus, a, um – солоний, -a, -e);
- 5) quercus, us *m* – дуб (magnus, a, um – великий, -a, -e).

3. Провідмініяйте словосполучення у називному та родовому відмінках однини та множини:

Fructus magnus, dies septimus, lacus albus, fluctus tepidus, acus tenuis, species nova.

Способи творення біологічної термінології

Будь-яка наука оперує цілою системою термінів. Термін – це слово або словосполучення, яке позначає поняття спеціальної галузі знань або діяльності.

Сільськогосподарська термінологія має справу зі словами та словосполученнями, які належать до різних галузей сільськогосподарських знань: ботаніки, зоології, рослинництва, ентомології та ін.

Основу сільськогосподарської термінології складає ботанічна та зоологічна номенклатура, яка має чітку організацію.

Кожна рослина або тварина належить до певного виду (*species*). Види тварин і рослин об'єднуються в роди (*genus*); роди – у сімейства / родини (*familia*); сімейства / родини – у загони (*ordo*) у тварин і порядки (*ordo*) у рослин; порядки і загони – в класи (*classis*); класи – в типи (*phylum, divisio*) або відділи; типи або

відділи – у царства (*regnum*). Царство тварин і рослин є вищою одиницею класифікації.

Цю класифікацію доповнюють проміжкові систематичні групи:

- підвид (*subspecies*);
- підсімейство (*subfamilia*);
- підклас (*subclassis*);
- підрід (*subgenus*);
- підвідділ (*subdivisio*).

Послідовність таксономічних категорій у систематичній ієрархії не може бути порушена.

Утворення ботанічних і зоологічних термінів (починаючи з виду і кінчаючи царством) здійснюється такими способами:

1. Синтаксичним.
2. Морфологічним.
3. Семантичним.
4. Субстантивацією.

Синтаксичний спосіб, представлений словосполученням, є способом творення видових назв, які служать основною одиницею класифікації рослинного і тваринного світу. Сполучається при цьому родова назва, яка виражена іменником, з видовим епітетом. Останній може бути представлений:

1. Прикметником, який узгоджується з іменником (родовою назвою) у роді, числі та відмінку (узгоджене означення):

Locusta migratoria – сарана перелітна.

Juglans nigra – горіх чорний.

Prunus spinosa – терен.

2. Іменником у родовому відмінку (неузгоджене означення):

Chrysomela populi – листоїд тополевий.

Pieris brassicae – капустяний білан.

3. Іменником у називному відмінку, який є прикладкою:

Allium cepa – цибуля-ріпка;

Citrus limon – лимон.

4. Іменником у родовому відмінку, утвореним від антропоніму, або прикметником, який походить від топоніму:

Thesium Litvinovi – линець Литвинова.

Pirus ussuriensis – груша усурійська.

Примітки: існує декілька внутрішньовидових категорій (наприклад: підвид (*subspecies*), різновид (*varietas*), підрізновид

(*subvarietas*), форма (*forma*), підформа (*subforma*), спеціальна форма (*forma specialis*).

Назви цих категорій утворюються теж шляхом словосполучення, але при цьому сполучається не два, а три і більше слова.

Назви підвидів у зоологічній номенклатурі – тріномінальні:

перші два слова – біномінальна видова назва, третє – епітет підвиду:

Anser caerulescens atlanticus – гуска голуба атлантична.

Внутрішньовидовий епітет може бути виражений прикметником (узгоджене означення), іменником у родовому відмінку (неузгоджене означення) або іменником у називному відмінку (прикладка). Решта внутрішньовидових назв тварин і рослин складається з трьох і більше слів. Вони включають біномінальну назву виду і один або декілька епітетів видових підрозділів, які відокремлюються від назви виду і один від одного скороченим позначенням рангу таксона:

Ranunculus acer subsp. pseudograndis – жовтець їдкий, підвид несправжньокрупний.

Більшість видових назв є прозоро мотивованими термінами. Вони несуть певну інформацію про рослину чи тварину. Залежно від характеру ознак, які покладені в основу того чи іншого терміна, всі назви розподіляються на ряд груп:

а) назви, які відображають морфологічні ознаки тварин чи рослин (форму, розмір, колір та ін.).

Betula alba – береза біла;

Oxycoccus microcarpus – клюква дрібноплідна;

б) назви, які відображають зовнішню схожість рослини або тварини з предметами навколишнього середовища або іншими рослинами чи тваринами:

Malus prunifolia – яблуня сливолиста,

в) назви, що вказують на екологічні особливості тварини чи рослини:

Pieris brassicae – білан капустяний (кормовою рослиною для гусені цього метелика є капуста – *brassica*, *ae f*);

г) назви, що відображають географічне розповсюдження рослини / тварини:

Sesamum indicum – кунжут індійський;

Ulmus montana – в'яз гірський;

д) назви, що вказують на характер або поведінку тварини:

Locusta migratoria – сарана перелітна (*migro, are* – переходити, пересуватися);

Eurygaster integriceps – шкідлива черепашка;

е) назви, що відображають практичне значення рослини або тварини:

Cyperus esculentus – осока їстівна;

Apis mellifera – бджола медоносна.

Але існує ціла група немотивованих термінів, які не несуть ніякої інформації:

Luscaena icarus – голуб'янка ікар.

Всі назви рослин і тварин, починаючи з роду і вище, уніномінальні, тобто представлені одним словом. У більшості випадків уніномінальні назви утворюються морфологічним способом, а саме суфіксацією та основоскладенням.

Найбільш розповсюдженими суфіксами, що вживаються для утворення родових назв, назв класів, порядків та ін. є:

а) для рослинного царства (Regnum vegetabile) суфікси:

Таксони	Характерні суфікси
Divisio – відділ	-phyta (для листостеблових)
	-mycota (для грибів)
Subdivisio – підвідділ	-phytina
	-mycotina
Classis – клас	-phyceae (для водоростів)
	-mycetes (для грибів)
	-opsida
	-inae (on) -eae
Subclassis – підклас	-idae,-phycidae (для листостеблових)
	-mycetidae (для грибів)
Ordo – порядок	-ales (-flores)
Subordo – підпорядок	-aneae
Familia – родина	-aceae
Subfamilia – підродина	-(o) ideae

Tribus – коліно	-eae
Subtribus – підколіно	-inae
Genus, subgenus – рід, підрід	Genus – іменник або суб- стантивований прикметник

б) для тваринного царства (Regnum animale):

Таксони	Характерні суфікси
Phylum – тип	-a, -zoa, -phora, -poda
Subphylum – підтип	-
Classis – клас	-a, -phora, -poda
Subclassis – підклас	-
Superordo – надзагін	-
Ordo – загін	-ida, -ina, -ptera, -formes
Subordo – підзагін	-(o) ida
Superfamilia – надродина	-(o) idae
Familia – родина	-idae
Tribus – триба (коліно)	-ini
Subtribus – підтриба	-ini
Genus – рід	-

Основоскладення менш продуктивне у разі творення уніномінальних термінів, ніж суфіксація. При утворенні складних термінів з'єднуються дві основи за допомогою сполучного голосного “o”.

Наприклад: *Angiospermae* – покритонасіннієві;
Phytocenosis – фітоценоз.

Третім способом творення уніномінальних термінів є субстантивація, яка представляє собою перехід прикметника в іменник.

Наприклад: *Vertebrata* – хребетні (що походить від прикметника *vertebratus, a, um*).

Останнім способом біологічного термінотворення є семантична деривація, яка полягає у використанні існуючих у мові слів у переносному значенні на основі метафоричних та метонімічних переносів.

Наприклад: *trifolium, i n* – конюшина (в основі творення цього терміна лежить метонімічний перенос, який полягає в переносі форми листка цієї рослини на саму рослину).

ВПРАВИ

1. Прочитайте і визначте спосіб творення поданих нижче термінів:

Piroplasmida, Protozoa, Brachiopoda, Magnoliidae, Sorbus americana, Aurantioideae, Polychaeta, Crustacea, Insecta, Bryophytina, Cyperus esculentus, Muscinae, Filicinae, Flagellata, Fungi, Echinodermata, Chrysomelidae, Reptilia, Padus racemosa, Alnus glutinosa, Salix triandra, Viburnum opulus, Juglans nigra, Tilia cordata, Tortricidae, Ecaudata Angiospermae.

2. Визначте, якою частиною мови виражений видовий епітет:

Aphis pomi, Convallaria majalis, Carpocapsa pomonella, Betula pubescens, Anthonomus pomorum, Syringa vulgaris, Tortix viridana, Leucoma salicis, Diprion pini, Pinus montana, Pyrus malus, Larix europaea, Sorbus domestica, Stromatinia betulae.

3. Утворіть:

а) назви сімейств за допомогою суфікса *-idae* від поданих іменників:

rana, ae *f* –

columba, ae *f* –

salamandra, ae *f* –

б) назви ботанічних порядків від іменників за допомогою суфікса *-ales*:

filix, icis *f* –

equisetum, i *n* –

licopodium, i *n* –

4. Визначте, чим виражений видовий епітет у таких видових назвах:

Stromatinia betulae,

Phytophthora omnivore,

Altus gluminosa,

Juglans nigra,
Pinus montana,
Pirus malus,
Betula pubescens,
Convalaria majalis.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Визначте граматичну форму поданих нижче іменників

а) Nom Sing., б) Nom Plur., в) Gen. Plur., г) Gen.

Sing.:

1) algae	6) betularum,	11) animalis
2) flores	7) ulmorus	12) aurium
3) grana	8) partis	13) agri
4) quercuum	9) speciei	14) cerasi
5) populi	10) folia	15) tritica

2. Визначте рід іменників (а) жіночий, б) чоловічий, в) середній) у таких словосполученнях:

linum cyanum, malus alta, folium viride, fibs campester, ager niger, laurus nobilis, piper amarum, bacca silvestris.

3. Знайдіть український еквівалент цих словосполучень:

1. Malus silvestris	а) тополя срібляста б) яблуня лісова в) яблуня домашня г) яблуня висока
2. Locusta migratoria	а) хлібний пильщик б) попелиця бурякова в) сарана зелена г) сарана перелітна
3. Hordeum vulgare	а) просо карликове б) просо посівне в) ячмінь звичайний г) жито посівне
4. Helianthus nanus	а) соняшник високий б) вишня червона в) соняшник карликовий г) пшениця тверда

5. Folium flavum	a) листок зелений b) квітка червона c) листок жовтий d) пелюстка маленька
6. Solanum tuberosum	a) морква дика b) баклажан синій c) картопля d) томат стиглий
7. Herba viridis	a) трава зелена b) дерево високе c) квітка польова d) трава жовта

4. Утворіть словосполучення, вибравши відповідну форму прикметника:

1) fraxinus	a) ruber
b) rubra
c) rubrum
2) fungus	a) magnus
b) magna
c) magnum
3) triticum	a) durus
b) dura
c) durum
4) herba	a) altus
b) alta
c) altum
5) populus	a) albus
b) alba
c) album

5. Визначте, якого рівня є такі таксони:

1. Polygonaceae	a) назва відділу
2. Protozoa	
3. Brachiopoda	b) назва підвідділу
4. Pisum sativum	c) назва класу
5. Magnolidae	
6. Pierris brassicae	d) назва підкласу
7. Fungi	
8. Mastigophora	e) назва порядку
9. Reptilia	f) назва підпорядку
10. Echinodermata	
11. Polychaeta	g) назва родини / сімейства
12. Daucus carota	
13. Insecta	h) назва підродини / підсімейства
14. Beta perennis	i) назва коліна
15. Muscinae	
	j) назва роду

ЛАТИНСЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА АФОРИЗМИ

- A bove maiore discit arare minor.** – Від більшого бика навчається орати менший.
- A casu ad casum.** – Від випадку до випадку.
- Abyssus abyssum invocat.** – Безодня волає до безодні.
- Acta non verba.** – Справи – не слова.
- Aetas dulcissima adulescentia est.** – Молодість – найкраща пора життя.
- Alea iacta est.** – Жереб кинуто.
- Aliena vitia in oculis habemus, a tergo nostra sunt.** – Чужі вади бачимо, своїх не помічаємо.
- Alma mater.** – Мати-годувальниця (*традиційна образна назва навчальних закладів*).
- Alter ego.** – Друге “я”.
- Amantes – amentes.** – Закохані – божевільні.
- Amat victoria curam.** – Перемога любить старанність.
- Amicitia magnum est bonum.** – Дружба – велике добро.
- Amicitia vitam ornat.** – Дружба прикрашає життя.
- Amicus certus in re incerta cernitur.** – Вірний друг пізнається в біді.
- Amicum laedere ne ioco quidem licet.** – Друга не можна ображати навіть жартома.
- Amicus certus in re incerta cernitur.** – Справжній друг виявляється в біді.
- Amicus verus amore, more, ore, re cognoscitur.** – Справжній друг пізнається за любов'ю, звичаєм, мовою та справою.
- Amor non est medicabilis herbis.** – Від любові немає зілля.
- Amor tussisque non celatur.** – Любов і кашель не приховаєш.
- Ante victoriam ne canas triumphum.** – До перемоги не оспівуй тріумф.
- Aqua vitae.** – Вода життя.
- Aquila non captat muscas.** – Орел не ловить мух.
- Arbor mala, mala mala.** – Погане дерево – погані плоди.
- Ars longa, vita brevis.** – Мистецтво вічне, життя коротке.
- Audere est facere.** – Наважитися означає зробити.
- Audi multa, loquere pauca.** – Слухай багато, говори мало.
- Aurea mediocritas.** – Золота середина.
- Ausculpta et perpende.** – Вислухай і зваж.

Aut cum scuto, aut in scuto. – Зі щитом або на щиті.
Aut vincēre, aut mori. – Або перемогти, або вмерти.
Barba crescit, caput nescit. – Борода росте, а голова не знає.
Barba non facit philosophum. – Борода не робить філософом.
Carior est auro iuvenis. – Молодість дорожча за золото.
Carpe diem! – Лови день!
Charta non erubescit. – Папір не червоніє.
Citius, altius, fortius. – Швидше, вище, сильніше.
Cogitationis poenam nemo patitur. – Ніхто не несе покарання за думки.
Cogito, ergo sum. – Я мислю, отже, я існую.
Cognosce te ipsum. – Пізнай самого себе.
Conscientia – mille testes. – Совість – тисяча свідків.
Consuetudo est altera natura. – Звичка – це друга натура.
Contra spem spero. – Без надії сподіваюсь.
Cum grano salis. – З дрібкою солі (*в'їдливо*).
Cum principia negante non est disputandum. – З тим, хто заперечує принципи, не сперечаються.
Curriculum vitae. – Плин життя (*Автобіографія*).
Credo, quia absurdum. – Вірю, тому що безглуздо.
De facto. – Фактично.
De gustibus et coloribus non est disputandum. – Про смаки та кольори не сперечаються.
De nihilo nihil. – З нічого ніщо не виникає.
De nocte consilium. – Ніч приносить пораду.
Debes, ergo potes. – Ти повинен, отже, ти можеш.
Dicere non est facere. – Сказати не означає зробити.
Dictum – factum. – Сказано – зроблено.
Dies levat luctum. – День зменшує горе.
Dives est, qui sapiens est. – Той багатий, хто мудрий.
Divide et impēra. – Розділяй і володій.
Docendo discimus. – Навчаючи, вчимося.
Doctrina multiplex, veritas una. – Учення численні, істина одна.
Domus propria est domus optima. – Власний дім – найкращий дім.
Dulce laudari a laudato viro. – Приємно почути похвалу від людини, гідної похвали.
Dum spiro, spero. – Доки дихаю, надіюсь.

Duobus litigantibus tertius gaudet. – Коли двоє сперечаються, третій радіє.

Duo lepores insequens, netrum cepit. – За двома зайцями поженешся, жодного не спіймаєш.

Dura lex, sed lex. – Закон суворий, але закон.

E cantu dignoscitur avis. – За співом розпізнається птах.

E duobus malis minus eligendum est. – З двох бід обирають меншу.

E fructu arbor cognoscitur. – Дерево пізнається по плоду.

Edimus, ut vivamus, non vivimus, ut edamus. – Ми їмо, щоб жити, а не живемо, щоб їсти.

Elephantum ex musca facere. – Робити з мухи слона.

Emere catullum in sacco. – Купувати kota в мішку.

Errare humanum est. – Людині властиво помилятися.

Eruditio aspera optima est. – Суворе навчання – найкраще.

Est modus in rebus. – Є міра в речах.

Etiam post malam segetum serendum est. – І після поганого врожаю слід сіяти.

Ex nihilo nihil. – З нічого – ніщо.

Ex vitio alius sapiens emendat suum. – (Дивлячись) на чужі вади, мудрий виправляє свої.

Exceptio confirmat regulum. – Виняток підтверджує правило.

Exercitatio artem parat. – Вправи породжують майстерність.

Fac et spera! – Роби і надійся!

Facile dictum, difficile factum. – Легко говорити, важко робити.

Fama candida rosa dulcior. – Добре ім'я солодше троянди.

Fama plures, quam opes. – Репутація значить більше, ніж багатство.

Felix, qui nihil debet. – Той щасливий, хто нічого не винен.

Felix, qui potuit rerum cognoscere causas. – Щасливий той, хто зміг пізнати істину речей.

Festina lente. – Поспішай повільно.

Fide, sed cui vide. – Довіряй, але дивись, кому.

Finis coronat opus. – Кінець вінчає діло.

Fortes fortuna adiuvat. – Сміливим допомагає доля.

Fortuna caeca est. – Доля сліпа.

Fortuna variabilis. – Доля мінлива.

Garrula lingua nocet. – Балакучий язик шкодить.

Gutta cavat lapidem. – Крапля точить камінь (Овідій).

Habent sua fata libelli. – Книги мають свою долю.

Nomīnem te esse memento! – Пам'ятай, що ти людина!

Nomīnes, dum docent, discount. – Люди поки вчать, самі вчаться.

Homo homīni lupus est. – Людина людині вовк.

Homo improbus beatus non est. – Нечесна людина не може бути щасливою.

Homo locum ornat, non hominem locus. – Людина прикрашає місце, а не місце людину.

Homo sapiens. – Людина розумна.

Homo proponit, sed Deus disponit. – Людина передбачає, а Бог розпоряджається.

Ibi victoria, ubi concordia. – Там перемога, де злагода.

Ignorantia non est argumentum. – Незнання – не довід.

Imago animi vultus est. – Обличчя – це відображення душі.

Imperare sibi magnum imperium est. – Володіти собою – найбільша влада.

In maxima potentia minima licentia. – Чим сильніша влада, тим менше свободи.

In pace leones, in proelio cervi. – Під час миру – леви, у битві – олені.

In Venere semper certat dolor et gaudium. – У любові завжди змагаються біль і радість.

In vino veritas, in aqua sanitas. – Істина у вині, здоров'я у воді.

Labor corpus firmat. – Праця зміцнює тіло.

Labor et patientia omnia vincunt. – Праця й терпіння все перемагають.

Labor omnia vincit. – Праця все перемагає.

Levis est labor omnis amanti. – Закоханому всяка праця легка.

Liber est mutus magister. – Книга – це німий учитель.

Maiori cede. – Поступайся старшим.

Mala gallina malum ovum. – Погана курка – погане яйце.

Mala herba cito crescit. – Погана рослина швидко росте.

Mare verborum – gutta rerum. – Море слів – крапля справ.

Melius sero, quam nunquam. – Краще пізно, ніж ніколи.

Memento mori. – Пам'ятай про смерть.

Mens sana in corpore sano. – У здоровому тілі здоровий дух.

Modus vivendi. – Спосіб життя.

Multi multa sciunt, nemo omnia. – Багато хто знає багато, ніхто всього.

Multum vinum bibere, non diu vivere. – Багато вина пити – недовго жити.

Nemo sine vitiis est. – Немає нікого без недоліків.

Nigra in candida vertēre. – Перетворювати чорне на біле.

Nihil habeo, nihil curo. – Нічого не маю – ні про що не піклуюся.

Nihil sine ratione faciendum est. – Все треба робити з розумом.

Nomen est omen. – Ім'я говорить саме за себе.

Non est fumus absque igne. – Немає диму без вогню.

Natura est semper invicta. – Природа завжди непереможна.

Natura incipit, ars dirigit, usus perficit. – Природа починає, мистецтво спрямовує, досвід удосконалює.

Natura nihil facit frustra. – Природа нічого не робить даремно.

Natura non facit saltus. – Природа не робить стрибків.

Noli nocere. – Не нашкодь.

Non progrēdi est regrēdi. – Не йти вперед – значить іти назад.

Non rex est lex, sed lex est rex. – Не цар – закон, а закон – цар.

Non scholae, sed vitae discimus. – Не для школи, а для життя вчимося.

Non tam praeclarum est scire Latine, quam turpe nescire. – Не так почесно знати латинську мову, як ганебно її не знати.

Non vestimentum virum ornat, sed vir vestimentum. – Не одяг прикрашає чоловіка, а чоловік – одяг.

Nota bene! (NB!) – Познач добре, зверни увагу.

Nulla aetas ad discendum sera. – Вчитися ніколи не пізно.

Nulla dies sine linea. – Жодного дня без рядка (занять, праці).

Nulla regula sine exceptione. – Немає правила без винятку.

Nullus amor est sanabilis herbis. – Жодне кохання не можна вилікувати травами.

O tempora, o mores! – О часи, о звичаї!

Omne ignotum pro magnifico. – Все невідоме – дивовижне.

Omne initium difficile est. – Усякий початок важкий.

Omnia mea mecum porto. – Все своє ношу з собою.

Omnia praeclara rara. – Все прекрасне рідкісне.

Omnis ars naturae imitatio est. – Всяке мистецтво є наслідуванням природи.

Optimum medicamentum quies est. – Кращі ліки спокій.

Otia dant negotia. – Лінощі породжують вади.

Otium post negotium. – Відпочинок після роботи.

Pecunia non olet. – Гроші не пахнуть.

Per aspera ad astra. – Через терни до зірок.
Per fas et nefas. – Усіми дозволеними чи недозволеними засобами.
Persona grata. – Бажана особа.
Potius sero quam nunquam. – Краще пізніше, ніж ніколи.
Primus inter pares. – Перший серед рівних.
Pro et contra. – За і проти.
Qualis rex, talis grex. – Який чередник, така й череда.
Qualis vita, finis ita. – Яке життя, такий кінець.
Qui non laborat, non manducet. – Хто не працює, той не їсть
Qui seminat mala, metet mala. – Хто сіє зло, той зло жатиме.
Quod tibi fieri non vis, alteri non feceris. – Не роби іншому того, чого собі не бажаєш.
Repetitio est mater studiorum. – Повторення – мати навчання.
Scientia potentia est. – Знання – сила.
Scio me nihil scire. – Я знаю, що нічого не знаю.
Si vis amari, ama. – Якщо хочеш, щоб тебе кохали, кохай сам.
Simplex sigillum veri. – Простота – ознака щирості.
Tabula rasa. – Чиста дошка; щось неторкнуте.
Tempus vulnera sanat. – Час лікує рани.
Tempora mutantur et nos mutamur in illis. – Часи міняються, і ми міняємось з ними.
Tempori pace! – Бережи час!
Terra incognita. – Невідома земля; щось незнане.
Tertium non datur. – Третього не дано.
Usus optimus magister est. – Досвід – найкращий вчитель.
Ut sementem feceris, ita metes. – Що посієш, те й пожнеш.
Veni, vidi vici. – Прийшов, побачив, переміг.
Vivere est cogitare. – Жити значить мислити.
Vivere est militare. – Жити значить боротися.

ЛАТИНСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК

A

Abdomen, inis <i>n</i>	Черевцо
Abies, ětis <i>f</i>	Ялиця
Acacia, ae <i>f</i>	Акація
Acer, acris, acre	Їдкий, гострий, -а, -е
Acer, ěris <i>n</i>	Клен
Acetōsus, a, um	Кислий, -а, -е
Acerōsus, a, um	Голчастий, -а, -е
Acidulus, a, um	Кислий, -а, -е
Acus, us <i>f</i>	Голка, хвоя, колючка
Acutifolius, a, um	Гостролистий
Acutus, a, um	Гострий, -а, -е
Acyrthosiphon pisum	Горохова попелиця
Adōnis, ĩdis <i>f</i>	Адоніс, горицвіт
Aestivatio, onis <i>f</i>	Брунькування
Aestīvus, a, um	Літній, -я, -є
Aelia acuminata	Елія гостроголова
Aelia rostrata	Елія носата
Agarīcus, i <i>m</i>	Печериця, шампіньйон
Ager, agri <i>m</i>	Поле
Agrestis, e	Польовий, -а, -е
Agrilus viridis	Зелена вузькотіла златка
Agapanthia dahli	Соняшниковий вусач
Ala, ae <i>f</i>	Крило
Alabastrum, i <i>n</i>	Бутоно
Albus, a, um	Білий, -а, -е
Alga, ae <i>f</i>	Водорість
Allium, i <i>n</i>	Часник, цибуля
Alnus, i <i>f</i>	Вільха
Aloë, es <i>f</i>	Алое
Althaea, ae <i>f</i>	Алтей
Altus, a, um	Високий, -а, -е
Amarus, a, um	Гіркий, -а, -е
Amygdālus, i <i>f</i>	Мигдаль
Anēthum, i <i>n</i>	Кріп
Angiospermae	Покритонасінні

Anguina tritici	Пшенична нематода
Angustus, a, um	Вузський, -а, -е
Angustifolius, a, um	Вузколистий, -а, -е
Animal, animalis <i>n</i>	Тварина
Annuus, a, um	Однорічний, -а, -е
Antenna, ae <i>f</i>	Вусик
Anthera, ae <i>f</i>	Пиляк
Anthonomus pomorum	Яблуневий квіткогриз
Aphis fabae	Бобова або бурякова попелиця
Aphis pomi	Зелена яблунева попелиця
Aphyllus, a, um	Безлистий, -а, -е
Apis, is <i>f</i>	Бджола
Aqua, ae <i>f</i>	Вода
Arbor, ōris <i>f</i>	Дерево
Arborescens, ntis	Деревоподібний, -а, -е
Arctium, i <i>n</i>	Лопух
Armeniaca vulgaris	Абрикос звичайний
Aromaticus, a, um	Ароматичний (пахучий), -а, -е
Artemisia, ae <i>f</i>	Полин
Atmosphaera, ae <i>f</i>	Атмосфера
Aurantiacus, a, um	Жовтогарячий, -а, -е
Aureus, a, um	Золотистий, -а, -е
Avēna, ae <i>f</i>	Овес
Avis, is <i>f</i>	Птах
Axilla, ae <i>f</i>	Пазуха
Axis, is <i>m</i>	Вісь

В

Vacca, ae <i>f</i>	Ягода
Basalis, e	Основний, -а, -е
Basis, is <i>f</i>	Основа
Beta, ae <i>f</i>	Буряк
Betūla, ae <i>f</i>	Береза
Biennis, e	Дволітній, -я, -є
Biologia, ae <i>f</i>	Біологія
Bonus, a, um	Хороший, -а, -е
Borysthenicus, a, um	Дніпровський, -а, -е
Bractea, ae <i>f</i>	Приквіток

Brassīca, ae *f*
Brevis, e
Brunneus, a, um

Капуста
Короткий, -а, -е
Коричневий, -а, -е

С

Сера, ae *f*
Calamus, i *m*
Calyx, ŷcis *m*
Campester, tris, tre
Campus, i *m*
Canis, is *m*
Cannābis, is *f*
Canus, a, um
Caput, itis *n*
Carex, ĩcis *f*
Carōta, ae *f*
Carpinus betulus
Carpocapsa pomonella
Castanea, ae *f*
Caulis, is *m*
Caulinus, a, um
Cedrus, i *f*
Centaurea, ae *f*
Cerasum, i *n*
Cerasus, a, um
Cerasus, i *f*
Chamomilla, ae *f*
Chloropidae
Chrisomelidae
Chromosoma, atis *f*
Cicer, ěris *n*
Cinnamomeus, a, um
Citricus, a, um
Citrullus, i *m*
Citrus limon
Citrus unshin
Clarus, a, um
Classis, is *f*

Цибуля, цибулина
Аїр, лепеха
Чашечка квітки
Польовий, -а, -е
Поле, степ
Собака
Коноплі
Сірий, -а, -е
Голова
Осока
Морква дика
Граб звичайний
Яблунева плодожерка
Каштан
Стебло
Стеблевий, -а, -е
Кедр
Волошка
Вишня (*плід*)
Вишневий, -а, -е
Вишня (дерево)
Ромашка
Родина шведські мухи
Листогризи
Хромосома
Нут, горох
Коричневий, -а, -е
Лимонний, -а, -е
Кавун
Лимон
Мандарин
Світлий, -а, -е
Клас

Coeruleus, a, um	Блакитний, -а, -е
Color, ōris <i>m</i>	Колір
Conifer, fēra, fērum	Хвойний, -а, -е
Conus, i <i>m</i>	Шишка
Convallaria majalis	Конвалія травнева
Coriandrum, i <i>n</i>	Коріандр
Cortex, icis <i>m</i>	Кора
Crataegus, i <i>m</i>	Глід
Cucūlus, i <i>m</i>	Зозуля
Cucūmis, ēris <i>m</i>	Огірок
Cucurbīta, ae <i>f</i>	Гарбуз
Cultivar, āris <i>n</i>	Сорт
Cultura, ae <i>f</i>	Культура
Cupresus, i <i>f</i>	Кипарис
Cuscūta, ae <i>f</i>	Повитиця
Cyaneus, a, um	Синій, -я, -є
Cyānus, i <i>m</i>	Волошка
Cydonia, ae <i>f</i>	Айва
Cytoplasma, atis <i>n</i>	Цитоплазма
Cytus, i <i>m</i>	Клітина

D

Daucus, i <i>m</i>	Морква
Debilis, e	Слабкий, -а, -е
Delicatus, a, um	Красивий, -а, -е
Delia antiqua	Цибулева муха
Delia coarctata	Озима муха
Dendrologia, ae <i>f</i>	Дендрологія
Densus, a, um	Густий, -а, -е
Dentatus, a, um	Зубчастий, -а, -е
Diffūsus a, um	Розлогий, а, -е
Dioicus, a, um	Дводомний, -а, -е
Diversus a, um	Різноманітний, -а, -е
Domesticus, a, um	Домашній, я, -є
Dulcis, e	Солодкий, -а, -е
Durus, a, um	Твердий, -а, -е

E

Edulis, e
Effoliatus, a, um
Ellegans, ntis
Emortuus, a, um
Ephedra, ae *f*
Equisetum, i *n*
Erectus a, um
Esculentus, a, um
Eucalyptus, i *f*
Eumerus strigatus fall
Eurygaster austriacus
Eurygaster integriceps
Eurygaster maura
Evolutus, a, um
Excitator, oris *m*
Externus, a, um
Extremus, a, um

F

Faba, ae *f*
Facilis, e
Fagopyrum, i *n*
Fagus, i *f*
Familia, ae *f*
Fibrōsus, a, um
Filamentum, i *n*
Felix, icis *f*
Flagelum, i *n*
Flavus, a, um
Flexilis, e
Flexuosus, a, um
Flos, oris *m*
Foenicūlum, i *n*
Foliatus, a, um
Folium, i *n*
Forma, ae *f*
Formica, ae *f*

Їстівний, -а, -е
Безлистий, -а, -е
Стрункий, -а, -е
Мертвий, -а, -е
Ефедра, хвойник
Хвощ
Прямий, -а, -е
Їстівний, -а, -е
Евкаліпт
Цибулева дзюрчалка
Австрійська черепашка
Шкідлива черепашка
Маврська черепашка
Розвинений, -а, -е
Збудник
Зовнішній, -я, -є
Крайній, -я, -є

Біб
Легкий, -а, -е
Гречка
Бук
Родина
Волокнистий, -а, -е
Нитка тичинкова
Папороть
Джгутик
Жовтий, -а, -е
Гнучкий, -а, -е
Вигнутий, -а, -е
Квітка
Фенхель
З листками
Листок
Форма
Мурашка

Formōsus, a, um
Fragaria vesca
Fragilis, e
Fraxinus, i f
Frons, ntis f
Fructus, us m
Frutex, ūcis m
Fruticōsus, a, um
Fungus, i m
Fuscus, a, um

Гарний, -а, -е
Суниця лісова
Ламкий, хрусткий, -а, -е
Ясен
Лоб
Плід
Кущ
Кущовий, -а, -е
Гриб
Бурій, -а, -е

G

Gemma, ae f
Gena, ae f
Genum, i n
Genus, ōris n
Glaber, bra, brum
Glans, glandis f
Glycīne, es f
Gossipium hirsutum
Gracilis, e
Gramen, ūnis n
Gramineae, ārum f
Grandifolius, a, um
Granum, i n
Griseus a, um
Gryllotalpa
Gryllus campestris
Gryllus desertus
Gymnospermae

Брунька
Щока
Ген
Рід
Голий, -а, -е
Жолудь
Соя
Бавовник
Красивий, -а, -е
Злак
Родина Злакові
Великолистий, -а, -е
Зерно
Сірий, -а, -е
Капустянка
Цвіркун польовий
Цвіркун степовий
Голонасінні

H

Helianthus, i m
Herba, ae f
Herbidus, a, um
Herbarium, i n
Heterocarpus, a, um
Heteromorphus, a, um

Соняшник
Трава
Трав'янистий, -а, -е
Гербарій
Різноплідний, -а –е
Різноманітний, -а, -е

Hippophaë, <i>es f</i>	Обліпиха
Homo, <i>inis m</i>	Людина
Homogenus, <i>a, um</i>	Однорідний, -а, -е
Hordeum, <i>i n</i>	Ячмінь
Hortensis, <i>e</i>	Садовий, -а, -е
Horticultūra, <i>ae f</i>	Садівництво
Hortus, <i>i m</i>	Сад
Humilis, <i>e</i>	Низький, -а, -е
Humulus, <i>i m</i>	Хміль
Humus, <i>i m</i>	Ґрунт, чорнозем
Hybridus, <i>a, um</i>	Гібридний, -а, -е
Hypomoneuta malinella	Яблунева міль
Hyperparasitus, <i>i m</i>	Гіперпаразит
Hyperplasia, <i>ae f</i>	Гіперплазія
Hypertrophia, <i>ae f</i>	Гіпертрофія
I	
Illustris, <i>e</i>	Світлий, -а, -е
Immaturus, <i>a, um</i>	Незрілий, -а, -е
Impletus, <i>a, um</i>	Наповнений, -а, -е
Inaequalis, <i>e</i>	Нерівний, -а, -е
Inermis, <i>e</i>	Безостий, -а, -е
Infestum, <i>i n</i>	Шкідник
Inflorescentia, <i>ae f</i>	Суцвіття
Insecta	Клас комах
Insecticidum, <i>i n</i>	Інсектицид
Insectivorus, <i>a, um</i>	Комахоїдний, -а, -е
Insectum, <i>i n</i>	Комаха
Integer, <i>gra, grum</i>	Цільний, -а, -е
Intrerior, <i>oris</i>	Внутрішній, -я, -є
Isopelatus, <i>a, um</i>	Рівнопелюстковий, -а, -е
J	
Juglans nigra	Горіх чорний
Juglans regia	Горіх волоський
Juncus, <i>i m</i>	Ситник
Juniperus, <i>i f</i>	Ялівець

К

Kalanchoë, *es f*
Kalonymis latifolia

Каланхое
Бересклет широколистий

Л

Labium, *i n*
Labrum, *i n*
Lacerta, *ae f*
Lacinia, *ae f*
Laetus, *a, um*
Laevis, *e*
Lamina, *ae f*
Lappa, *ae f*
Larix, *icis f*
Larva, *ae f*
Lateralis, *e*
Latifolius, *a, um*
Latus, *a, um*
Laurus, *i f*
Lavandūla, *ae f*
Legūmen, *inis n*
Leguminosae, *arum f*
Leguminōsus, *a, um*
Lens, *lentis f*
Lepidosaphes ulmi
Letrus apterus
Levis, *e*
Lichen, *inis m*
Liliopsīda, *orum n*
Lilium, *i n*
Linum, *i n*
Locus, *i m*
Locusta, *ae f*
L. migratoria
Longifolius, *a, um*
Longus, *a, um*
Lonicēra, *ae f*

Нижня губа
Верхня губа
Ящірка
Внутрішня жувальна лопасть
Яскравий, *-а, -е*
Гладкий, *-а, -е*
Пластина листка
Лопух
Модрина
Личинка
Боковий, *-а, -е*
Широколистий, *-а, -е*
Широкий, *-а, -е*
Лавр
Лаванда
Біб (*тип плода*)
Родина Бобові
Бобовий, *-а, -е*
Сочевиця
Яблунева комоподібна щитівка
Кравчик
Легкий, *-а, -е*
Лишайник
Клас Однодольні
Лілія
Льон
Місце
Сарана
Сарана перелітна
Довголистий, *-а, -е*
Довгий, *-а, -е*
Жимолость

Lonicera tatarica
Lucanus, *i m*
Lucidus, *a, um*
Lumbricus, *i m*
Lupīnus, *i m*
Luteus, *a, um*
Lycopersīcum, *i n*

Жимолость татарська
Жук
Світлий, *-а, -е*
Дощовий черв'як
Люпин
Жовтий, *-а, -е*
Помідор

M

Macrocarpus, *a, um*
Magnifolius, *a, um*
Magnitudo, *inis f*
Magnolia, *ae f*
Magnus, *a, um*
Malus, *i f*
Malus, *a, um*
Maturus, *a, um*
Maxilla, *ae f*
Medius, *a, um*
Melasoma tremulae
Melo, *ōnis m*
Melolontha hippocastani
Mentha, *ae f*
Mentum, *i n*
Microcarpus, *a, um*
Monandricus, *a, um*
Monoicus, *a, um*
Monospermus, *a, um*
Mons, *montis m*
Montānus, *a, um*
Morphologicus, *a, um*
Morus, *i f*
Morus alba
Multus, *a, um*
Musca, *ae f*
Miscidae
Muscus, *i m*
Mycelium, *i n*

Великоплідний, *-а, -е*
Великолистий, *-а, -е*
Величина
Магнолія
Великий, *-а, -е*
Яблуня
Поганий, *-а, -е*
Спілий, *-а, -е*
Нижня щелепа
Середній, *-я, -є*
Листоїд осиковий
Диня
Східний травневий хрущ
М'ята
Підборіддя
Дрібноплідний, *-а, -е*
Однотичинковий, *-а, -е*
Однодомний, *-а, -е*
Однонасіннєвий, *-а, -е*
Гора
Гірський, *-а, -е*
Морфологічний, *-а, -е*
Шовковиця
Шовковиця біла
Численний, *-а, -е*
Муха
Мухи (родина)
Мох
Грибниця

Mycellum, *i n*
Mycologia, *ae f*
Mycoplasma, *atis n*
Myzus cerasi

Міцелій
Мікологія
Мікоплазма
Вишнева попелиця

N

Nanus, *a, um*
Natalis, *e*
Natura, *ae f*
Necrosis, *is f*
Nematodes
Niger, *gra, grum*
Nodus, *i m*
Notus, *a, um*
Novus, *a, um*
Nucleus, *i m*
Nudus, *a, um*
Numerosus, *a, um*
Nux, *nucis f*

Карликовий, *-а, -е*
Рідний, *-а, -е*
Природа
Некроз
Круглі чер'вяки
Чорний, *-а, -е*
Вузол
Відомий, *-а, -е*
Новий, *-а, -е*
Ядро
Голий, *-а, -е*
Численний
Горіх

O

Oblongus, *a, um*
Obscurus, *a, um*
Obtecus *a, um*
Obtusus, *a, um*
Occidentalis, *e*
Ocellus, *i m*
Oculus, *i m*
Odor, *odoris m*
Oecologicus, *a, um*
Oedipoda coerulea
Oliva, *ae f*
Olivaceus, *a, um*
Olus, *ëris n*
Opacus, *a, um*
Opatrum sabulosum
Optimus, *a, um*
Orbicularis, *e*

Продовгуватий, *-а, -е*
Темний, *-а, -е*
Покритий, *-а, -е*
Тупий, *-а, -е*
Західний, *-а, -е*
Просте око
Складне око
Запах
Екологічний, *-а, -е*
Голубокрила кобилка
Олива
Оливковий, *-а, -е*
Овоч
Матовий, *-а, -е*
Мідляк піщаний
Найкращий, *-а, -е*
Округлий, *-а, -е*

Organon, <i>i n</i>	Орган
Oryza, <i>ae f</i>	Рис
Ottiorhynchus ligustici	Великий люцерновий довгоносик
Ovarium, <i>i n</i>	Зав'язь
Ovatus, <i>a, um</i>	Яйцеподібний, -а, -е
Oxycoccus, <i>i m</i>	Журавлина

Р

Pachycarpus, <i>a, um</i>	Товстоплідний, -а, -е
Padus, <i>i f</i>	Черемха
Palea, <i>ae f</i>	Плівка
Pallidus, <i>a, um</i>	Блідий, -а, -е
Palma, <i>ae f</i>	Пальма
Palus, <i>udis f</i>	Болото
Panicum, <i>i n</i>	Просо
Papaver, <i>ëris n</i>	Мак
Paraphylum, <i>i n</i>	Прилистник
Parvus, <i>a, um</i>	Маленький, -а, -е
Perennis, <i>e</i>	Багаторічний, -а, -е
Pes, <i>pedis m</i>	Нога
Petalum, <i>i n</i>	Пелюстка
Petiolus, <i>i m</i>	Черешок
Phyllotreta vittula	Хлібна смугаста блішка
Picea, <i>ae f</i>	Ялина
Pieris brassicae	Капустяна білянка
Pinus, <i>i f</i>	Сосна
Piper, <i>ëris n</i>	Перець
Pistillum, <i>i n</i>	Маточка
Pisum, <i>i n</i>	Горох
Planta, <i>ae f</i>	Рослина
Pollutus, <i>a, um</i>	Забруднений, -а, -е
Pomum, <i>i n</i>	Яблуко
Populatio, <i>onis f</i>	Популяція
Populus, <i>i f</i>	Тополя
Prunus, <i>i f</i>	Слива
Prunus divaricata	Алича
Prunus domestica	Слива домашня
Prunus spinosa	Терен

Psylla mali
Psylla puri
Pulpa, ae *f*
Purus, a, um
Pycnidium, i *n*

Яблунева листоблішка
Грушева листоблішка
М'якоть
Чистий, -а, -е
Пікніда

Q

Quercus, us *f*

Дуб

R

Radicalis, e
Radix, icis *f*
Ramosus, a, um
Ramulus, i *m*
Ramus, i *m*
Rarus, a, um
Recens, ntis
Rectus, a, um
Regnum, i *n*
Regnum vegetabile
Rhagoletis cerasi
Rheum, i *n*
Rhinchites auratus
Rhizoma, atis *n*
Ribes, is *n*
Ribes aureum
Ribes nigrum
Ribes rubrum
Robinia pseudoacacia
Robustus, a, um
Rosa, ae *f*
Rosa canina
Roseus, a, um
Rosula, ae *f*
Rotundus, a, um
Ruber, bra, brum
Rubus, i *m*
Rubus idaeus

Прикореневий, -а, -е
Корінь
Багатогіллястий
Гілочка
Гілка
Рідкий, -а, -е
Свіжий, -а, -е
Прямий, -а, -е
Царство
Царство рослин
Вишнева муха
Ревінь
Вишневий довгоносик
Кореневище
Смородина
Смородина золотиста
Смородина чорна
Смородина червона
Біла акація
Могутній, -я, -є; міцний, -а, -е
Роза
Шипшина
Рожевий, -а, -е
Розетка
Круглий, -а, -е
Червоний, -а, -е
Ожина
Малина

Rumex, ĩcis *f*

Щавель

S

Salix, ĩcis *f*

Верба

Sambucus racemosa

Бузина червона

Sativus, a, um

Посівний, -а, -е

Scarabeidae

Родина Пластинчастовусі

Scotia segetum

Озима совка

Secāle, is *n*

Жито

Semen, ĩnis *n*

Насіння

Sepalum, i *n*

Чашолистик

Silva, ae *f*

Ліс

Silvester, stris, stre

Лісовий, -а, -е

Simplex, ĩcis

Простий, -а, -е

Sitophilus oryzae

Рисовий довгоносик

Sitotroga cerealella

Зернова міль

Sorbus, i *f*

Горобина

S. aucuparia

Горобина звичайна

Species, ei *f*

Вид (*таксономічна категорія*)

Specificus, a, um

Видовий, -а, -е

Spica, ae *f*

Колос

Spinous, a, um

Колючий, -а, -е

Spurius, a, um

Несправжній, -я, -є

Stamen, inis *n*

Тичинка

Starauderus scalaris

Темнокрила кобилка

Steppa, ae *f*

Степ

Submentum, i *n*

Підборіддя

Syringa, ae *f*

Бузок

T

Tamarix ramosissima

Тамарикс гілчастий

Taxon, i *n*

Таксон

Tela, ae *f*

Тканина

Tampus, oris *n*

Висок

Taraxācum, i *n*

Кульбаба

Tener, era, erum

Нижний, -а, -е

Terra, ae *f*

Земля

Tettigonia, ae *f*

Коник

Tettigonia viridissima	Коник зелений
Tettigonia caudada	Коник хвостатий
Thea, ae <i>f</i>	Чай
Thorax, acis <i>m</i>	Груди
Thymus, i <i>n</i>	Чебрець
Tilia, ae <i>f</i>	Липа
Tipula paludosa	Шкідлива довгоніжка
Tortricidae	Листовертки
Transversus, a, um	Поперечний, -а, -е
Tribus, us <i>f</i>	Триба, коліно
Trifolium, i <i>n</i>	Конюшина
Triticum, i <i>n</i>	Пшениця
Tropicus, a, um	Тропічний, -а, -е
Truncus, i <i>m</i>	Стовбур
Tuber, ěris <i>n</i>	Бульба
Tuberōsus, a, um	Бульбистий, -а, -е

U

Ulmus, i <i>f</i>	В'яз
Umbella, ae <i>f</i>	Зонтик
Umbella composita	Складний зонтик
Umbella simplex	Простий зонтик
Umbellatus, a, um	Зонтичний
Urtīca, ae <i>f</i>	Кропива
Utilis, e	Корисний, -а -е

V

Varietas, atis <i>f</i>	Різновид
Varius, a, um	Різноманітний, -а, -е
Vegetabilis, e	Живий, -а, -е
Vernālis, e	Весняний, -а, -е
Veronica, ae <i>f</i>	Вероніка
Viburnum, i <i>n</i>	Калина
Vinca, ae <i>f</i>	Барвінок
Viola, ae <i>f</i>	Фіалка
Violaceus, a, um	Фіолетовий, -а, -е
Viridis, e	Зелений, -а, -е
Virosus, a, um	Отруйний, -а, -е

Virus, *i n*
Vertex, *ticis m*
Vita, *ae f*
Vitis, *is f*
Vulgaris, *e*

Отрута, вірус
Тім'я
Життя
Виноград
Звичайний, -а, -е

Z

Zabrus *tenebricoides*
Zea, *ae f*
Zea *mays*
Zea *saccharifera*
Zoospore, *ae f*

Хлібний турун
Кукурудза
Кукурудза звичайна
Кукурудза цукриста
Зооспора

УКРАЇНСЬКО-ЛАТИНСЬКИЙ СЛОВНИК

А

Абрикос звичайний	Armeniaca vulgaris
Адоніс, горицвіт	Adōnis, idis <i>f (m)</i>
Айва	Cydonia, ae <i>f</i>
Аїр, лепеха	Calamus, i <i>m</i>
Акація	Acacia, ae <i>f</i>
Алича	Prunus divaricata
Алое	Aloë, es <i>f</i>
Алтея	Althaea, ae <i>f</i>
Аралія	Aralia, ae <i>f</i>
Арніка, баранка	Arnica, ae <i>f</i>
Аронія, горобина чорноплідна	Aronia, ae <i>f</i>
Арахіс	Arachis, ĩdis <i>f</i>
Арніка, ангельське зілля	Arnica, ae <i>f</i>
Ароматичний, -а, -е	Aromaticus, a, um
Атмосфера	Atmosphera, ae <i>f</i>

Б

Бавовник	Gossypium, i <i>n</i>
Багатогіллястий, -а, -е	Ramosus, a, um
Багно	Ledum, i <i>n</i>
Бадан	Bergenia, ae <i>f</i>
Барбарис	Berberis, ĩdis <i>f</i>
Барвінок	Vinca, ae <i>f</i>
Безлистяний, -а, -е	Effoliatus, a, um
Безлистяний, -а, -е	Aphyllus, a, um
Беладона	Belladonna, ae <i>f</i>
Береза	Betula, ae <i>f</i>
Біла акація	Robinia pseudoacacia
Білий, -а, -е	Albus, a, um
Біологія	Biologia, ae <i>f</i>
Блідий, -а, -е	Pallidus, a, um
Бобові (Leguminosae)	Fabaceae
Боковий, -а, -е	Lateralis, e
Болото	Palus, udis <i>f</i>
Болотяний, -а, -е	Paluster, tris, tre

Брунька	Gemma, ae <i>f</i>
Брунькування	Aestivatio, onis <i>f</i>
Брусниця	Vitisidaea
Бузок	Syringa, ae <i>f</i>
Бузина	Sambūcus, i <i>f</i>
Бузина червона	Sambūcus racemosa
Бульба	Tuber, ěris <i>n</i>
Бук	Fagus, i <i>m</i>
Бутон	Alabastrum, i <i>n</i>

В

Валеріана	Valeriana, ae <i>f</i>
Валеріановий, -а, -е	Valerianicus, a, um
Валеріанові	Valerianaceae
Величина	Magnitudo, inis <i>f</i>
Верба	Salix, icis <i>f</i>
Вероніка	Veronica, ae <i>f</i>
Весняний, -а, -е	Vernalis, e
Вигнутий, -а, -е	Flexuosus, a, um
Вид	Species, ei <i>f</i>
Видовий, -а, -е	Specificus, a, um
Висок	Tempus, oris <i>n</i>
Високий, -а, -е	Altus, a, um
Вишневий, -а, -е	Cerasus, a, um
Вишнева попелиця	Myzus cerasi
Вишнева муха	Rhagoletis cerasi
Вишневий довгоносик	Rhynchites auratus
Вишня (<i>дерево</i>)	Cerasus, i <i>f</i>
Вишня	Cerasum, i <i>n</i> (<i>плід</i>)
Відомий, -а, -е	Notus, a, um
Вільха	Alnus, i <i>f</i>
Вінілін	Vinylinum, i <i>n</i>
Вісь	Axis, is <i>m</i>
Внутрішній, -я, -є	Interior, ius
Вовчуг	Onōnis, ĩdis <i>f</i>
Вода	Aqua, ae <i>f</i>
Волокнистий, -а, -е	Fibrosus, a, um
Волошка синя	Centaurea cyanus (<i>бот.</i>)

Вузол
Вузький, -а, -е
Вузьколистий, -а, -е
Вусик
В'яз

Nodus, *i m*
Angustus, *a, um*
Angustifolius, *a, um*
Antenna, *ae f*
Ulmus, *i f*

Г

Ганус, аніс
Ганусовий,
анісовий, -а, -е
Гарбуз
Гарбузові
Ген
Гілочка
Гілка
Гіперпаразит
Гіркий, -а, -е
Гірчиця

Гладкий, -а, -е
Глід
Глибокий, -а, -е
Голий, -а, -е
Голий, -а, -е
Голонасінневі
Голчастий, -а, -е
Горіх
Горіх чорний
Горіх волоський
Горицвіт
Горобина
Горобина звичайна
Горохова попелиця
Гострий, -а, -е
Гостролистий, -а, -е
Граб звичайний
Гриб
Грибниця

Anisum, *i n*
Anisātus, *a, um*

Cucurbita, *ae f*
Cucurbitaceae
Genum, *i n*
Ramulus, *i m*
Ramus, *i m*
Hyperparasitus, *i m*
Amārus, *a, um*
Sināpis, *is f*
(Brassica, *ae f*)
Laevis, *e*
Crataegus, *i f*
Profundus, *a, um*
Glaber, *bra, brum*
Nudus, *a, um*
Gymnospermae
Acerosus, *a, um*
Nux, *nucis f*
Juglans nigra
Juglans regia
Adōnis, *īdis f (m)*
Sorbus, *i f*
Sorbus aucuparia
Acyrthosiphon pisum
Acutus, *a, um*
Acutifolius, *a, um*
Carpinus betulus
Fungus, *i m*
Mycelium, *i n*

Грицики, калитник
Грунт, чорнозем
Грушева листоблішка
Густий, -а, -е

Bursapastōris
Humus, *i f*
Psylla piri
Densus, a, um

Д

Дводомний, -а, -е
Дволітній, -я, -є
Дендрологія
Деревій
Дерево
Деревовидний, -а, -е
Джгутик
Домашній, -я, -є
Дощовий черв'як
Дрібноплідний, -а, -е
Дуб
Дубильний, -а, -е
Дурман, бодяк
Дьоготь

Dioicus, a, um
Biennis, e
Dendrologia, *ae f*
Millefolium, *ii n*
Arbor, *ōris f*
Arborescens, *ntis*
Flagellum, *i n*
Domesticus, a, um
Lumbricus, *i m*
Microcarpus, a, um
Quercus, *us f*
Tannicus, a, um
Stramonium, *i n*
Pix liquida

Е

Евкаліпт
Елеутерокок
Елія гостроголова
Елія носата
Ефедра, хвойник

Eucalyptus, *i f*
Eleutherococcus, *i m*
Aelia acuminata
Aelia rostrata
Ephedra, *ae f*

Ж

Женьшень
Живокіст
Жовтозілля широколисте
Жовтушник
Жимолость татарська
Жостір проносний
Жук
Журавлина

Ginseng (*невідм.*)
Delphinium, *i n*
Senecio platyphylloides
Erysimum, *i n*
Linicera tatarica
Rhamnus cathartica (*бот.*)
Lucanus, *i m*
Oxycoccus, *i m*

З

Забруднений, -а, -е	Pollutus, a, um
Зав'язь	Ovarium, i <i>n</i>
Зайцегуб	Lagochilus, i <i>m</i>
Запах	Odor, odoris <i>m</i>
Запашний, -а, -е	Graveolens, ntis
Захід	Occidens, itis <i>m</i>
Західний, -а, -е	Occidentalis, e
Збір	Species, ēi <i>f</i>
Збудник	Excitator, oris <i>m</i>
Звичайний, -а, -е	Vulgaris, e
Звіробій, кривавник	Hypericum, i <i>n</i>
Зелена вузькотіла златка	Agrilus viridis
Зелена яблунева попелиця	Aphis pomi
Зелений, -а, -е	Viridis, e
Земля	Terra, ae <i>f</i>
Зерно	Granum, i <i>n</i>
Зернова міль	Sitotroga cerealella
Змійовик	Bistorta, ae <i>f</i>
Зовнішній, -я, -е	Externus, a, um
Золототистий, -а, -е	Aureus, a, um
Золототисячник	Centaurium, i <i>n</i>
Зонтик	Umbella, ae <i>f</i>
Зонтик простий	Umbella simplex
Зонтик складний	Umbella composita
Зонтичний, -а, -е	Umbellatus, a, um
Зооспора	Zoospore, ae <i>f</i>
Зубчастий, -а, -е	Dentatus, a, um

Ї

Їржа	Puccinia, ae <i>f</i>
Їржа м'ятлика	Puccinia poae
Їстівний, -а, -е	Edulis, e; Esculentus, a, um

К

Какао	Cacao (<i>невідм.</i>)
-------	--------------------------

Каланхоє	Kalanchoë, ës <i>f</i> (зрецьк.)
Календула	Calendula, ae <i>f</i>
Калина	Viburnum, i <i>n</i>
Капустяні	Brassicaceae (Cruciferae)
Капустянка	Gryllotalpa
Капустяна білянка	Pieris brassicae
Карагана деревоподібна	Caragana arborescens
Карликовий, -а, -е	Nanus, a, um
Картопля	Solanum tuberosum (бот.)
Касія, сена	Cassia, ae <i>f</i> (Senna, ae <i>f</i>)
Каштан	Castanea, ae <i>f</i>
Квітка	Flos, ōris <i>m</i>
Кедр	Cedrus, i <i>f</i>
Кипарис	Cupresus, i <i>f</i>
Китятки	Polygala, ae <i>f</i>
Клас	Classis, is <i>f</i>
Клас комахи	Insecta
Клен	Acer, eris <i>n</i>
Клітина	Cytus, i <i>m</i>
Клюква	Oxycoccus, i <i>m</i>
Кмин звичайний	Carum carvi (бот.)
Колір	Color, oris <i>m</i>
Колючий, -а, -е	Spinous, a, um
Комахоїдний, -а, -е	Insectivorus, a, um
Комаха	Insectum, i <i>n</i>
Конвалія	Convallaria, ae <i>f</i>
Конвалія травнева	Convallaria majalis
Коник	Tettigonia, ae <i>f</i>
Коник зелений	Tettigonia viridissima
Коник хвостатий	Tettigonia caudata
Кора	Cortex, ĩcis <i>m</i>
Кореневище	Rhizoma, ātis <i>n</i>
Корисний, -а, -е	Utilis, e
Коричневий, -а, -е	Cinnamomeus, a, um
Корінь	Radix, icis <i>f</i>
Короткий, -а, -е	Brevis, e
Кравчик	Letrus apterus
Красивий, стрункий, -а, -е	Gracilis, e
Крило	Ala, ae <i>f</i>

Круглий, -а, -е	Rotundus, a, um; Teres, etis
Круглі черв'яки	Nematodes
Коріандр	Coriandrum, i n
Корінь	Radix, ĩcis f
Кофеїн	Coffeinum, i n
Красавка, беладона	Belladonna, ae f
Красивий, -а, -е	Delicatus, a, um
Кріп (звичайний)	Foeniculum, i n
Кріп (пахучий)	Anĕthum, i n
Кропива	Urtĭca, ae f
Крупноплідний, -а, -е	Macrocarpus, a, um
Крупнолистий, -а, -е	Magnifolius, a, um
Крушина	Frangula, ae f
Кукурудза	Mays, ydis f; Zea, ae f
Кукурудза звичайна	Zea mays
Кукурудза цукриста	Zea saccharifexa
Кульбаба	Taraxăcum, i n
Культура	Cultura, ae f

Л

Лавр	Laurus, i f
Ламінарія, морська капуста	Laminaria, ae f
Ламкий, хрусткий, -а, -е	Fragilis, e
Латаття жовте, глечики	Nuphar, āris n
Левзея, великоголовник	Leuzea, ae f
Легкий, -а, -е	Facilis, e
Лепеха, аїр	Calamus, i m
Лимон	Citrus limon (бот.); Citrus, i m (плід)
Лимонний, -а, -е	Citricus, a, um
Лимонник	Schizandra, ae f
Липа	Tilia, ae f
Листовертки	Tortricidae
Липові	Tiliaceae
Листогиз	Chrisomelidae

Листоїд осиковий
Листок
Личинка
Лишайник
Лісовий, -а, -е
Лоб
Луки
Льон
Людина

Melasoma tremulae
Folium, i n
Larva, ae f
Lichen, inis m
Silvester, tris, tre
Frons, frontis f
Partum, i n
Linum, i n
Homo, inis m

М

Маврська черепашка
Магнолія
Мак
Макові
Маленький, -а, -е
Малина
Мандарин
Марена красильна
Маслина, оливка
Материнка, душанка
Мати-й-мачуха, підбіл
Матовий, -а, -е
Маточка
Мертвий, -а, -е
Мигдаль

Eurygaster maura
Magnolia, ae f
Papāver, ěris n
Papaveraceae
Parvus, a, um
Rubus idaeus (бот.)
Citrus unshin
Rubia tinctōrum (бот.)
Olīva, ae f
Origānum, i n
Farfāra, ae f
Opacus, a, um
Pistillum, i n
Emortuus, a, um
Amygdalus, i f (дерево);
Amygdala, ae f (плід)

Місце
Міцелій
Мікологія
Мікоплазма
Модрина
Морфологічний, -а, -е
Мох
Мурашка
Муха
Мухи (родина)
М'якоть

Locus, i m
Mycellum, i n
Mycologia, ae f
Mycoplasma, atis n
Larix, icis f
Morphologicus, a, um
Muscus, i m
Formica, ae f
Musca, ae f
Miscidae
Pulpa, ae f

М'ята

Mentha, ae *f*

Н

Наперстянка, дигіталіс

Digitālis, is *f*

Наповнений, -а, -е

Impletus, a, um

Найкращий, -а, -е

Optimus, a, um

Незрілий, -а, -е

Immaturus, a, um

Некроз

Necrosis, is *f*

Нерівний, -а, -е

Inaequalis, e

Несправжній, -я, -є

Spurius, a, um

Низький, -а, -е

Humilis, e

Нитка тичинкова

Filamentum, i *n*

Ніжка (листка)

Petiolus, i *m*

Новий, -а, -е

Novus, a, um

Нога

Pes, pedis *m*

О

Обліпіха

Hippophaë, ës *f* (грецьк.)

Однодомний, -а, -е

Monoicus, a, um

Однонасінневий, -а, -е

Monospermus, a, um

Однорідний, -а, -е

Homogenus, a, um

Однорічний, -а, -е

Annuus, a, um

Однотичинковий, -а, -е

Monandricus, a, um

Огірок

Cucumis, eris *m*

Озима муха

Delia coarctata

Озима совка

Scotia segetum

Округлий, -а, -е

Orbicularis, e

Олеандр

Oleander, dri *m*

Олива

Oliva, ae *f*

Оливковий, -а, -е

Olivaceus, a, um

Опій

Opium, i *n*

Орган

Organon, i *n*

Основний, -а, -е

Basalis, e

Основа

Basis, is *f*

Отруйний, -а, -е

Virosus, a, um

Отрута

Venenum, i *n*

Отрута, вірус

Virus, i *n*

Очищений (без кори), -а, -е

Decorticatus, a, um

П

Пазуха	Axilla, ae <i>f</i>
Пальма	Palma, ae <i>f</i>
Папороть	Filix, ĩcis <i>f</i>
Папоротевий, -а, -е	Pteropsidus, a, um
Пасльонові	Solanaceae
Пелюстка	Petalum, i <i>n</i>
Первоцвіт	Primula, ae <i>f</i>
Передквітник	Bractea, ae <i>f</i>
Перекис, пероксид	Peroxydum, i <i>n</i>
Перець однолітній	Capsicum annuum (бот.)
Персик	Persica, ae <i>f</i> (дерево); persicum, i <i>n</i> (плід)
Перстач, калаган	Tormentilla, ae <i>f</i>
Перший, -а, -е	Primus, a, um
Пижмо	Tanacētum, i <i>n</i>
Пиляк	Anthera, ae <i>f</i>
Підбіл, мати-й-мачуха	Farfāra, ae <i>f</i>
Плівка	Palea, ae <i>f</i>
Плід	Fructus, us <i>m</i>
Поганий, -а, -е	Malus, a, um
Подорожник	Plantāgo, ĩnis <i>f</i>
Покритонасінні	Angiospermae
Покритий, -а, -е	Obtecus, a, um; Obductus, a, um
Поле	Campus, i <i>m</i>
Полин гіркий	Absinthium, i <i>n</i>
Польовий, -а, -е	Campester, tris, tre; Arvensis, e
Поперечний, -а, -е	Transversus, a, um
Популяція	Populatio, onis <i>f</i>
Посівний, -а, -е	Satīvus, a, um
Приємний, -а, -е	Jucundus, a, um
Приймочка	Stigma, ātis <i>n</i>
Прилистник	Paraphylum, i <i>n</i>
Природа	Natura, ae <i>f</i>
Прискорений, -а, -е	Radicalis, e

Продовгуватий, -а, -е
Просте око
Прямий, -а, -е
Птах
Пустирник
Пшениця
Пшенична нематода

Oblongatus, a, um
Ocellus, i *m*
Rectus, a, um
Avis, is *f*
Leonūrus, i *m*
Triticum, i *n*
Anguina tritici

Р

Раувольфія
Ревінь
Рис
Рисовий довгоносик
Рицина
Рівнопелюстковий, -а, -е
Рід
Рідкісний, -а, -е
Рідний, -а, -е
Ріжки маткові, спориння

Різновид
Різноманітний, -а, -е

Різноманітний, -а, -е
Різноплідний, -а, -е
Родина
Родина Пластинчастовусі
Родина Злакові мушки
Родіола
Родовик, стягни кров
Рожевий, -а, -е
Роза
Розетка
Розвинений, -а, -е
Розлогий, -а, -е
Ромашка
Ронідаза

Rauwolfia, ae *f*
Rheum, i *n*
Oryza, ae *f*
Sitophilus oryzae
Ricinus, i *m*
Isopelatus, a, um
Genus, eris *n*
Rarus, a, um
Natalis, e
Secale cornutum
Claviceps purpurea (*бот.*)
Varietas, atis *f*
Diversus, a, um
Varius, a, um
Heteromotphus, a, um
Heterocarpus, a, um
Familia, ae *f*
Scarabeidae
Chloropidae
Rhodiola, ae *f*
Sanguisorba, ae *f*
Roseus, a, um
Rosa, ae *f*
Rosula, ae *f*
Evolutus, a, um
Diffusus, a, um
Chamomilla, ae *f*
Ronidasum, i *n*
(Ronidasa, ae *f*)

Рослина	Planta, <i>ae f</i> Vegetabile, <i>is n</i>
Рослинний, -а, -е	Vegetabilis, <i>e</i>
С	
Сад	Hortus, <i>i m</i>
Сарана	Locusta, <i>ae f</i>
Сарана перелітна	Locusta migratoria
Свіжий, -а, -е	Recens, <i>ntis</i>
Світлий, -а, -е	Lucidus, <i>a, um</i>
Світлий, -а, -е	Clarus, <i>a, um</i> ; Illustris, <i>e</i>
Сена, касія	Senna, <i>ae f</i> Cassia, <i>ae f</i>
Синюха	Polemonium, <i>i n</i>
Сировина лікарська	Res rudes
Сік	Succus, <i>i m</i>
Сірий, -а, -е	Griseus, <i>a, um</i> ; Cinereus, <i>a, um</i>
Слабкий, -а, -е	Debilis, <i>e</i>
Слива	Prunus, <i>i m</i>
Слива домашня	Prunus domestica
Смородина	Ribes, <i>is n</i>
Смородина золотиста	Ribes aureum
Смородина червона	Ribes rubrum
Смородина чорна	Ribes nigrum
Собача кропива, пустирник	Leonurus, <i>i m</i>
Солодкий, -а, -е	Dulcis, <i>e</i>
Соняшник	Helianthus, <i>i m</i>
Соняшниковий вусач	Agapanthia dahli
Сосна	Pinus, <i>i f</i>
Соснові	Pinaceae
Софора	Sophora, <i>ae f</i>
Спілий, -а, -е	Maturus, <i>a, um</i>
Східний травневий хрущ	Melolontha hippocastani
Стеблевий, -а, -е	Caulinus, <i>a, um</i>
Стебло	Caulis, <i>is m</i>

Степ	Steppa, ae <i>f</i>
Стрункий, -а, -е	Ellegans, ntis
Сумах	Rhus, Rhois <i>f</i>
Суниця лісова	Fragaria vesca
Сухоцвіт	Gnaphalium, i <i>n</i>
Суцвіття	Inflorescentia, ae <i>f</i>

Т

Таксон	Taxon, i <i>n</i>
Тамарикс гілчатий	Tamarix ramosissima
Тварина	Animal, is <i>n</i> ; Bestia, ae <i>f</i>
Твердий, -а, -е	Durus, a, um
Темний, -а, -е	Obscurus, a, um; Fuscus, a, um
Темнокрила кобилка	Starauderus scalaris
Терен	Prunus spinosa
Термопсис, мишатник	Thermōpsis, ĩdis <i>f</i>
Терпентин	Terebinthĭna, ae <i>f</i>
Тирлич	Gentiāna, ae <i>f</i>
Тирличеві	Gentianaceae
Тичинка	Stamen, inis <i>n</i>
Тіамін	Thiaminum, i <i>n</i>
Тім'я	Vertex, icis <i>m</i>
Тканина	Tela, ae <i>f</i>
Товстоплідний, -а, -е	Pachycarpus, a, um
Тополя	Populus, i <i>f</i>
Трава	Herba, ae <i>f</i>
Травневий, -а, -е	Majālis, e
Трав'янистий, -а, -е	Herbidus, a, um
Триколірний, -а, -е	Tricolor, ōris
Трилисник	Trifolium, i <i>n</i>
Трилистий, -а, -е	Trifoliātus, a, um
Тропічний, -а, -е	Tropicus, a, um
Троянда	Rosa, ae <i>f</i>
Тупий, -а, -е	Obtusus, a, um

Ф

Фіалка
Фіалкові
Фіолетовий, -а, -е
Форма

Viola, ae *f*
Violaceae
Violaceus, a, um
Forma, ae *f*

Х

Хвойник, ефедра
Хвощ
Хвоя, голка
Хіна
Хінін
Хлібна смугаста блішка
Хлібний турун
Хміль
Хороший, -а, -е
Хромосома

Ephedra, ae *f*
Equisētum, i *n*
Acus, us *f*
China, ae *f*
Chininum, i *n*
Phyllotreta vittula
Zabrus tenebricides
Humulus lupulus (бот.)
Bonus, a, um
Chromosoma, atis *n*

Ц

Царство
Царство рослин
Цвіткун польовий
Цвіркун степовий
Цибулина
Цинуля (морська)
Цитварний полин
Цитоплазма
Цільний, -а, -е
Цмин пісковий

Regnum, i *n*
Regnum vegetabile
Gryllus campestris
Gryllus desertus
Bulbus, i *m*
Scilla, ae *f*
Cina, ae *f*
Cytoplasma, atis *n*
Integer, gra, grum
Helichrysum arenarium
(бот.)

Ч

Чага, березовий гриб
Чагарник
Чагарниковий, -а, -е
Чай
Часник городній
Чашечка квітки

Inonōtus obliquus (бот.),
Fungus betulinus
Frutex, icis *m*
Fruticosus, a, um
Thea, ae *f*
Allium satīvum (бот.)
Calyx, icis *m*

Чашолистик
Чебрець боровий
Чебрець звичайний
Чемериця
Червоний, -а, -е
Череве
Черета
Черемха
Чилібуха, блювотний горіх
Численний, -а, -е

Чистий, -а, -е
Чистотіл
Чорний, -а, -е
Чорниця
Чорноплідний, -а, -е
Чотирипелюстковий,
-а, -е

Ш

Шавлія
Шипшина
Широкий, -а, -е
Широколистий, -а, -е
Шишка
Шкідлива черепашка
Шкідлива довгоніжка
Шовковиця біла
Шовковиця чорна
Шоломниця

Щ

Щитник чоловічий, чоловіча
папороть
Щока

Я

Sepalum, *i n*
Selpyllum, *i n*
Thymus, *i m*
Veratrum, *i n*
Ruber, bra, brum
Abdomen, inis *n*
Bidens, ntis *f*
Padus, *i f*
Strychnos nux-vomica
Multus, a, um;
Numerosus, a, um
Purus, a, um
Chelidonium, *i n*
Niger, gra, grum
Myrtillus, *i m*
Melanocarpus, a, um
Quadripetālus, a, um

Salvia, ae *f*
Rosa canina
Latus, a, um
Latifolius, a, um
Strobilus, *i m*
Eurygaster integriceps
Tipula paludos
Morus alba
Morus nigra
Scutellaria, ae *f*

Dryopteris filix-mas (*бом.*)

Gena, ae *f*;
Bucca, ae *f*

Яблуня	<i>Malus, i f</i>
Яблунева листоблішка	<i>Psylla mali</i>
Яблунева міль	<i>Hyponomeuta malinella</i>
Яблунева плодожерка	<i>Carpocapsa pomonella</i>
Яблунева щитівка	<i>Lepidosa phesulmi</i>
Ягода	<i>Bacca, ae f</i>
Ядро	<i>Nucleus, i m</i>
Яйцеподібний, -а, -е	<i>Ovatus, a, um</i>
Ялина	<i>Picea, ae f</i>
Ялиця	<i>Abies, etis f</i>
Ясен	<i>Fraximus, i f</i>
Яскравий, -а, -е	<i>Laetus, a, um</i>
Ящірка	<i>Lacerta, ae f</i>

LITERATURE

1. Герман Л.В., Александрович Т.В. Латинська мова: посібник. Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. Харків: ХНАУ, 2017. 48 с.
2. Лисенко В.П., Ємельянов В.Г., Александрович Т.В. Латинська мова на службі ботаніки і дендрології: довідник. Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. Х., 2008. 27 с.
3. Литвинов В.Д., Скорина Л.П. Латинська мова: підручник. К.: Вища шк., 1990. 247 с.
4. Ревак Н.Г., Сулим В.Т. Латинська мова (для неспеціальних факультетів). Львів: ЛНУ ім. Франка, 2006. 415 с.

ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ № 1
засідання кафедри мовної підготовки
Державного біотехнологічного університету

від 25 серпня 2022 року

ПРИСУТНІ: зав. каф., канд. техн. наук, доц. Колесник А.О., професори: канд. філол. наук, проф. Герман Л.В., канд. філол. наук, проф. Руденко С.М., доценти: канд. філол. наук, доц. Анастасьєва О.А., канд. філол. наук, доц. Єлісеєнко А.П., канд. філол. наук, доц. Ємельянова Є.С., канд. філол. наук, доц. Петрова Т.О., канд. філол. наук, доц. Підгородецька І.Ю., канд. пед. наук, доц. Тимошук О.О., канд. філол. наук, доц. Тихоненко О.В., канд. філол. наук, доц. Удовенко І.В., доц. Мануєнкова О.О., ст. викладачі: Бабай Л.В., Волошан Г.А., Дегтярьова К.О., Живолуп В.І., Карась А.В., Кібенко Л.М., Крупей М.І., Логінова О.В., Ляхова І.В., Макарська Є.Г., Муравйова О.М., Подворна Л.А., Потапова О.В., Чорна В.Л., Шульга І.В., викладачі: Гладких І.О., д-р філософії, викл. Коврига Ю.В., асистенти: Яригіна Н.М.

ЗАПРОШЕНІ: заступник директора з науково-виробничої та господарської діяльності Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН, канд. с.-г. наук, ст. наук. співробітник Огурцов Ю.Є.

Порядок денний:

СЛУХАЛИ: Про стан видавничої діяльності кафедри. Обговорення та рекомендація до друку *посібника з латинської мови для здобувачів першого бакалаврського рівня вищої освіти спеціальності 201 «Агрономія»* (автори: Герман Л.В. – канд. філол. наук, проф. кафедри мовної підготовки ДБТУ, Кібенко Л.М. – ст. викл. кафедри мовної підготовки ДБТУ та Гладких І.О. – викл. кафедри мовної підготовки ДБТУ).

ВИСТУПИЛИ:

Герман Л.В., канд. філол. наук, проф., автор посібника, розповіла про те, що навчальна дисципліна «Латинська мова» відноситься до циклу професійної підготовки і забезпечує базову частину вимог Стандарту вищої освіти

України за спеціальністю 201 «Агрономія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Предметом вивчення цієї навчальної дисципліни є сукупність лексико-граматичних засобів, необхідних для розуміння граматики латинської мови та засвоєння необхідного мінімуму латинських слів та крилатих висловів. Через те, що дисципліна вивчається студентами у досить стислий термін, створений посібник має за мету вирішення проблеми інтенсифікації навчального процесу. Структурно рукопис розбито на розділи, до кожного з яких, окрім теоретичного матеріалу, входять вправи для самостійного виконання та завдання для роботи в аудиторії. Щоб допомогти студентам більш вільно орієнтуватися в матеріалі, інформацію було викладено з урахуванням власного авторського підходу. Серед розділів є історія мови, фонетика, морфологія, основи фахової термінології зі словами та словосполученнями, які належать до різних галузей сільськогосподарських знань (зокрема, це ботанічна та зоологічна номенклатура, яка має чітку організацію), і навіть латинсько-український та українсько-латинський словники.

Огурицов Ю.Є., заступник директора з науково-виробничої та господарської діяльності Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН, канд. с.-г. наук, ст. наук. співробітник, представив рецензію на посібник. Зокрема, він зазначив, що майбутнє видання може бути використане як на практичних заняттях, так і в самостійній роботі здобувачів. Порядок розробки, структура та зміст навчально-методичного видання визначається насамперед місцем відповідної навчальної дисципліни в системі підготовки фахівців, метою і завданнями навчання та виховання, а також особливостями самого видання як засобу передачі навчальної та методичної інформації. Зміст посібника відповідає структурі дисципліни «Латинська мова», його написано з урахуванням освітньо-професійної програми, навчального плану і часу, що відводиться на її вивчення.

– *Запропонований рукопис рекомендується до друку та для застосування у навчальній практиці здобувачів у сфері агрономії.*

Ємельянова Є.С., канд. філол. наук, доцент, додала, що посібник написано в доступній формі, навчальний матеріал у ньому пов'язаний з практичними завданнями. Робота містить систематизовані правила та вправи до них, а також тести для перевірки отриманих знань, і тому обов'язково має бути рекомендована до друку та використання на заняттях з латинської мови.

Колесник А.О., зав. каф., канд. техн. наук, доц.

– У період реформування системи вищої освіти відповідно до сучасних світових вимог навчально-методичне забезпечення набуває особливо важливого значення: відбувається скорочення кількості аудиторних годин і збільшення обсягу самостійної роботи студентів. У представленому рукописі матеріали для самостійного вивчення дисципліни викладено у формі, зручній для засвоєння. Також дуже сподобався список прислів'їв та афоризмів. Вважаю, що зміст, обсяг та структура рукопису відповідають загальним вимогам Міністерства освіти та науки України щодо навчально-методичної літератури. Усе зазначене дозволяє рекомендувати посібник до друку.

УХВАЛИЛИ: Представлений на обговорення *посібник з латинської мови для здобувачів першого бакалаврського рівня вищої освіти спеціальності 201 «Агрономія»* (автори: Герман Л.В. – канд. філол. наук, проф. кафедри мовної підготовки ДБТУ, Кібенко Л.М. – ст. викл. кафедри мовної підготовки ДБТУ та Гладких І.О. – викл. кафедри мовної підготовки ДБТУ), який є актуальним, змістовним і відповідає усім вимогам, затвердити й рекомендувати до друку. Видати тиражем, необхідним для навчального процесу.

Завідувач кафедри
мовної підготовки,
канд. техн. наук, доц.

А.О. Колесник

Секретар, ст. викл.

О.М. Муравйова

РЕЦЕНЗІЯ

на рукопис «Посібник з латинської мови для здобувачів першого бакалаврського рівня вищої освіти спеціальності 201 Агрономія»

(укл.: професор кафедри мовної підготовки Державного біотехнологічного університету *Л.В.Герман*.; викладач кафедри мовної підготовки Державного біотехнологічного університету *І.О.Гладких* та старший викладач кафедри мовної підготовки Державного біотехнологічного університету *Л.М.Кібенко*)

З огляду на необхідність якісної і всебічної підготовки фахівців напряму «Агрономія» в умовах сучасної глобалізації знань рецензована праця є актуальною. Підготовка фахівців згаданого напряму передбачає окрім навчання їх фаховим дисциплінам також викладання основ латинської мови, яка є важливою складовою, адже вона обслуговує та забезпечує належний рівень грамотності представників цього фаху.

Рецензована робота призначена для здобувачів першого бакалаврського рівня вищої освіти спеціальності 201 Агрономія, які вивчають латинську мову на першому курсі навчання в університеті.

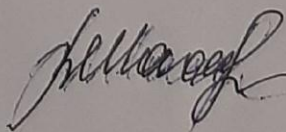
Мета посібника - ознайомити здобувачів із основами латинської мови (орфоєпії, морфології, словотворення), допомогти набути практичних умінь та навичок використання фахової латиномовної термінології у навчальній, науковій та виробничій діяльності. Він створений з урахуванням вимог програми з латинської мови для вишів аграрного профілю третього та четвертого рівнів акредитації із зазначеної вище спеціальності.

Представлений посібник має чітку структуру. Він включає як теоретичний матеріал, так і практичні завдання. В теоретичній частині висвітлюються особливості фонетичної системи латини, специфіка частин мови, що беруть участь в утворенні агрономічної термінології, способи їх творення та латино-український і українсько-латинський словник найбільш вживаних агрономічних термінів. Практичні завдання представлені вправами на читання і розташування наголосу в словах, переклад, на множинний вибір, на узгодження прикметника з іменником та утворення словосполучень, на їх відмінювання, завдання на визначення способів термінотворення тощо.

З огляду на зазначене вважаємо, що представлений на рецензування рукопис «Посібник з латинської мови для здобувачів першого бакалаврського рівня вищої освіти спеціальності 201 Агрономія» може бути рекомендований до друку і для використання в навчальному процесі в закладах вищої освіти України, що проводять підготування фахівців у сфері агрономії.

*Доцент кафедри методики
та практики викладання іноземної мови,
кандидат філологічних наук*

*Харківського національного
університету ім. В.Н. Каразіна*

 В.О.Шастало

РЕЦЕНЗІЯ

на рукопис «Посібник з латинської мови для здобувачів першого бакалаврського рівня вищої освіти спеціальності 201 Агрономія»

(укл.: професор кафедри мовної підготовки Державного біотехнологічного університету *Л.В. Герман*, викладач кафедри мовної підготовки Державного біотехнологічного університету *І.О. Гладких* та старший викладач кафедри мовної підготовки Державного біотехнологічного університету *Л.М. Кібенко*)

Рецензована робота розроблена для здобувачів першого бакалаврського рівня вищої освіти спеціальності 201 Агрономія, для денної, заочної та дистанційної форми навчання. Вона може бути використана як на практичних заняттях, так і в самостійній роботі здобувачів.

Мета посібника – вивчення основ латинської мови та набуття навичок використання фахової латиномовної термінології. Зміст посібника відповідає структурі дисципліни.

Посібник містить вступ, фонетичний та граматичний матеріал із курсу латинської мови, комплекс вправ, спрямованих на закріплення і систематизацію набутих знань, умінь та навичок, список латинських прислів'їв та афоризмів, латино-український та українсько-латинський словник найбільш вживаних лексичних одиниць з агрономії.

Запропонований рукопис «Посібник з латинської мови для здобувачів першого бакалаврського рівня вищої освіти спеціальності 201 Агрономія» має практичне значення. Він може бути рекомендований до друку та для застосування у навчальній практиці здобувачів у сфері агрономії.

Заступник директора з науково-виробничої
та господарської діяльності
Інституту рослинництва
ім. В.Я. Юр'єва НААН, канд. с.-г. наук, ст. н. с.

Огурцов Ю.С.